

ŠUMARSKI LIST.

Br. 6.

U Zagrebu dne 1. studena 1881.

God. V.

Zagorska šumarska skupština.

Izviješuje **Fran. X. Kesterčanek.**

Kako je gospodi članovom hrvatskog šumarskog društva već od prije znano, sazvao je upravljajući odbor prema ustanovam §. 3. društvenih pravila ovogodišnju V. glavnu skupštinu, i to ovaj put na dne 7. kolovoza 1881. i sljedećih dana u hrvatsko Zagorje, odnosno Rogatac i Krapinu, uz sljedeći potanki program:

7. kolovoza krenuše članovi, sakupljeni u Zagrebu, južnom željeznicom preko Zidanog mosta i Poličana u Rogatac, gdje ih je mjestni poslovodja i nadšumar njegove Visosti kneza Švarcenberga, g. Adolf Herzl, dočekaao i pozdravio te u trgovište Rogatac doveo.

8. kolovoza učinjen bi izlet u šume gospoštije Rogatac, na večer odlazak u Krapinu.

9. kolovoza polazak članova društva put gospoštije pre-svietloga g. grofa Ivana Draškovića Trakošćanskoga, na večer povratak u Krapinu.

10. kolovoza obdržavana bi glavna skupština u viećnici slavnog trgovišta Krapine, i to od 8—12 sati do podne i 2 do 5 sati po podne — uz sljedeći dnevni red.

1. Pozdrav skupštine po predsjedniku društva.

2. Čitanje izvještaja o djelovanju društva za minuloga godišnjega razdoblja, po tajniku.

3. Ustanovljivanje proračuna za g. 1882.

4. Izbor jednog člana upravljajućeg odbora u smislu §. 15. društvenih pravila.

5. Razprava pitanja:

- a) o preinaci postojeće naredbe za polaganje viših državnih ispita za samostalnu šumarsku upravu. Referirao učitelj šumarstva g. Fran Kesterčanek.
- b) pitanja o preustrojstvu gospodarenja i uprave naših obćinskih šuma. Referadu najavila su gg. nadšumar Virgil Malin i šumar M. Prokić.

6. Eventualni predlozi.

Ovaj program bi u celosti i izveden. Pošto su malo ne sve hrvatske novine već doniele i onako manje više obširna izvješća o toj skupštini, to se ne ćemo ovdje upuštati u pitanje razglabanje, već ćemo svrhi primjereno samo važnije stvari iztaknuti.

I. Sastanak.

Akoprem je nešto učestnika skupštine neposredno krenulo put Rogatca ili Krapine, to je ipak većina članova, kako to program označivaše, krenula dne 7. kolovoza željeznicom iz Zagreba u Rogatac preko Poličana, kamo je oko 5 sati po podne prispjela a i prenoćila. Osobito si smatramo dužnošću iztaknuti osobito liepi i prijateljski doček te susretaj, koga nam g. nadšumar Herzl na ime Njegove Visosti gospodina kneza Windischgrätza za našeg boravljenja na tamošnjih dobrih pripravi.

Mimoilazeć opis putovanja našeg divnimi predjeli južne Štajerske, ter prolaza kroz svjetsku kupelj i kiselicu rogatačku, koja je i onako svakomu Hrvat u manje više poznata, spominjemo tuj samo imena one gospode, koja u obće omogućie, da je ovogodišnja glavna skupština toli liepo izpala, a bijahu to:

G. Bayer Gjuro nadšumar, Boelein Koloman šumar, Bunjik Koloman šumar, Bouček Otokar nadšumar, Dermutz Theodor šumar, Biskup Josip šumar, Drasković Ivan grof veleposjednik, Dojković Vilim nadšumar, Frkić Stjepan protustavnik, Herzl Adolf nadšumar, Herzl Eduard nadšumar, Hajek Bogoslav nadšumar, Kesterčanek Franjo professor, Kadić Dragutin taksator, Kiepack Josip agronom, Hudjek Franjo načelnik, Kure Josip urednik, Laksar Dragutin šumar, Lutteroti Vjekoslav mjernik, Malin Virgil nadšumar, dr. Majcen narodni poklisar, Nanincini Dragutin protustavnik, Prokić Maksa šumar, Pauza Gustav nadšumar, Pauzar Josip nadšumar, Ratzka Josip šumar, Stary

Vencel šumar, Steinecker Franjo šumar, Slapničar Eduard šumar, Tychi Adolf mjernik, Tiller Ferdinand šumar, Tomaj Edo posebnik, Vrbanić Mijo šumarski nadzornik, Vrbanić Gjuro pravnik, Vurdelja Milan šumar, Vichodil Vlastimil ravnatelj, Zobundjija Mijo nadšumar.

II. Izlet društva u šume Njegove Visosti kneza Windischgrätza.

Bilo je krasno ljetno jutro, kadno je naša vesela povorka kola ostavila kneževski dvorac, gdje smo po gostoljubivosti Njegove Visosti preko noći smješteni bili. Zaputismo se ponajprije put kneževske staklane tik hrvatsko-štajerske medje. Malen je to doduše, nu zato ipak vele zanimiv etablissement. Liepo ti je vidjeti, kako marljive ruke radnika i djece proizvedu fine čaše, boce i ino posudje, većinom namijenjeno izvozu u Trst, nu gledajući ona blieda bolježljiva lica, i nehotice ih moraš požaliti. — Kraj staklane nalazi se i parna pila, u kojoj se ponajviše izradjuje samo za staklanu potrebna laktovina. Pilana treba godimice 800—1000 jedrih metara mehkog drva, staklana pako oko 4500 prostornih metara goriva, i to lošije vrsti. — Odavle krenusmo u same šume kneževske. Prije nego predjemo na dalnje opisivanje našeg izleta, valja nam još koju obćenitu o samih šumsko-gospodarskih odnošajih ove gospoštije spomenuti. Domene Obrohić i Sermol posjeduje knez već od godine 1845, šumski predjel Marcel u Hrvatskoj pako tek od g. 1859., prije bijaše bo isti vlasničtvom hrvatskoga velikaša grofa Festetića.

Ukupni šumski posjed te gospoštije iznaša 6435.82 jutra, razdieljen je pako na pet srezova, od kojih medjutim leži samo srez „Marcel“ sa površinom od 1875 jutara u Hrvatskoj. Čitava je površina brdovita, te leži popriečno 632 do 726 metara iznad morskog površja. Osim strmina imade i više znatnih kotlina, uslied čega je u obće izvoz šumskih surovina prilično otegoćen. Glavna prometila jesu šumski putevi i ceste, kojih uzdržavanje godimice znatnu svotu stoji.

Popriečna godišnja toplota tih krajeva je 8.95 °R, a popriečna visina tlakomjera do 750^{mm}. Pošto su malne sve šume prema sjeveru i iztoku zaštićene, je podnebjje tih krajeva uzprkos često nastajućim kasnim proljetnim mrazovom blago.

Šumsko tlo, koje je bud vapnenasto, bud pješćenasto, u obće je dobro i humozno i za uzgoj šume prikladno. Glavnu vrst drveća tih šuma sačinjava bukva (*Fagus sylvatica.*), koju nalazimo stranom u čistih sastojinah, ponajviše pako sa jelom u smjesi. Uz ove glavne vrsti dobro su zastupani i javori, grabovi, briesti, jasei i hrasti. Zadnjih decenija posadjeno bi osim smreke takodjer prilično arišovine, osobito po starijih sječinah, i to baš dobrim uspjehom.

Šumarenje je u pravilu visokih obhodnjah naravnim pomladjivanjem, a samo iznimice obavlja se i čistom sječom. Obhodnja ustanovljena je primjereno okolnostim i odnošajem sa 100 godina.

Gospodarska osnova počela se g. 1864. provadjati, a zadnjih se godina obavila temeljita revizija. Temeljem gospodarske osnove jest saksonski način uredjenja šuma. Svaka sriez čini za se jedinicu sa posebnom gospodarskom, užitnom kao i uzgojnom osnovom. Svaki se deset godina imade obavljati revizija.

Površina kultura zaprema prostor od 142 jutra, plešine 28 jutara, branjevine 232 jutra, ostatak je visoka šuma od 80 do 100 godina i više.

Pošto su baš posljednjih godina progranične šume kneževskomu dobru uzastopce i u veliko sječi predane, to je unovčivost posljednjih godina slaba bila, čemu je osobito i ta okolnost doprinijela, što su poduzetnici prema tamošnjim odnošajem dužni u stanovito vrijeme sječu obaviti, ter tako prisiljeni često i po što po to zaostalo drvo po sječinah prodavati. Tako će se po kneževskih šumah valjda tek onda moći odgovarajuća kolikoća drya svake godine sječi predati, kad budu ti nenaravski odnošaji konkurencije prestali. Zato se sada i najviše drya potroši u vlastitoj režiji, poimence u spomenutoj već staklani i pilani. — Sječa se kod pripravne sječe obavlja zimi, kod progalenja pako ljeti i jeseni. I nuzgredni užitci znameniti su, osobito kad je rodna žirovina i t. d.

Pošto je posljednjih decenija korist od šume sastojala u čistoj sječi, to su se morale mnoge i omašne kulture izvadjati. Radi korovja odlučilo se kulture poskoriti sadnjom, koja se uspješnijom pokazala od sjetve. Za kulture potrebni materijal uzgaja se izključivo u posebnih za tu svrhu uredjenih razsad-

nicih u Wooču, koji zapremaju ukupnu površinu od 0·55 hektara, ter u kojih se ne samo sve za vlastitu porabu potrebne biljke, već i za omašnu trgovinu odgovarajuće množine biljka uzgajaju.

Prodavaju se pako ponajviše u veliko samo smreke i ariš. Kulturni troškovi iznašaju poprečno 32 do 36 for. po hektar. Dohodei razsadnika iznašaju poprečno godimice 300 do 600 for., a prodaju se loco kolodvor Poličani:

jednogodišnje mreke i ariši,	1000 kom.	zamotanih po	1·50 fr. a. v.
dvogodišnje	" " "	1000 "	" " " 2·50 " " "
trogodišnje	" " "	1000 "	" " " 3·00—3·50
trogodišnje dvaput presadjene	" " "	" "	" " " 5·50 fr. a. v.

Izvažaju se pako ponajviše u Hrvatsku, Ugarsku i Štajersku. —

Konačno bismo tuj samo još koju ob odnošajih lova tih gospoštija spomenuti imali. Tim što su se takodjer i pogranična obćinska lovišta u najam uzela, jest kneževsko lovište podpuno arondirano, a prema tomu nahodimo tuj takodjer i odgovarajući broj srnadi sa kojih 130 komada stalnih srna. Od zvjeradi osobito se spominje divja mačka, koje se godimice po više komada ubije, nu i ostale manje zvjeradi ima dovoljno kao n. pr. lisice, kune i t. d.

Cjelokupnu ovdašnju šumarsku upravu vodi nadšumar Herzl, komu su dodieljen jedan protustavnik i tri šumara, po sriezovih pako još i 4 lugara.

Vraćajac se nakon tih obćenitih razmatranja o stanju šuma i šumsko-gospodarstva po tih gospoštijah opet na opis samog izleta, spomenuti ćemo daljnji tek iste.

Prohadjajući po sriezi Maceljskoj, bilo je već davna odmaklo podne, kadno nas već po nešto umorene od silne žege, dà i napornog hodanja, najedanput na sried šume pozdravi pucnjava mužara, ter vesela svirka štajerskih trubljaša uz pune stolove i veselo klicanje čuvarskog osoblja, a mjestni poslovodja i yriedni vodja ekskurzije g. Herzl pozove nas u ime Njegove Visosti na okriepu i veselu užinu. Redahu se zdravice, pila se bratinstva, pjevalo se i veselilo više sati, tako da će nam sjegurno tuj probavljeni liepi časovi u vječnoj ostati spomeni, — i tek kad nas je već po treći puta vodjina trublja na odlazak pozvala, ostavismo liepi taj stan, da krenemo preliepom i romantičnom dolinom put pilane bečke tvrđke: Gerstle

et Comp. Veseli i dobre volje, pjevajući i smijući se prevalismo taj više sati trajući put, i ne opazeći daljinu, koju prodjosmo, dok nas nisu odaslanici rečene tvrdke i opeta najsrdačnijim načinom pozdravili ter na kratku užinu pozvali, tako da smo se i opet do volje razhladili dobrim pivom i ružnim vincem, a već pod noć zaputili smo se kolima dalje put Krapine, gdje nam je taj dan prenoćiti bilo.

Prevalismo tako liepe štajerske krajeve, da se i opet vratimo u užji domorodni kraj. — „Da divno li si Zagorje!“ — Oko devet sati večerom dodjosmo pod zidine starodrevnog i čelik-hrvatskog grada Čeha, Leha i Meha, gdje nas na ime trgovišta g. načelnik Hudjek najsrdačnijim načinom uz glasbu i u pratnji diela vatrogasnog društva pozdravi. — Gostoljubivi nas Krapinčani po starom hrvatskom običaju primiše na stan, i domala eto nas već svoje među svojimi. Zabavljajuć se najugodnije s milimi nam ukućani do kasne noći, legosmo sretni i zadovoljni, da se okriepimo za novi sutrašnji izlet.

III. Izlet društva u Trakošćan.

Pošto se je naše društvo povećalo sa jur prije u Krapinu stigavšimi nam drugovi kao i nekojimi novimi prijatelji Krapinčani, krenusmo prema programu dne 9. kolovoza kolima put šuma i gospoštije presvietloga g. grofa Ivana Draškovića, Trakošćana, toga bisera hrvatske krune.

Vozili smo se baš prekrasnom dolinom Bednje, obrubljenom liepimi šumami četinjače, vitkimi jelami, smrekovjem i bukvami. Nakon dvosatne vožnje i hoda prispjesmo do ribarske kućice na obali ljepušnog jezera, koje sa tri strane okružuje grad Trakošćan. Stupivši na posebno priredjenu ladju, krenusmo vodom put grada ter uz pjevanje pjesme „Plovi ladjo“ eto nas pod divnim gradom Trakošćanom, odakle nas sa najviše kule uz pucnjavu mužara obiteljski stieg Draškovića veselo pozdravljaše. Prevaliv jezero podjosmo uz brdine liepim perivojem put grada, gdje nas sadanji mu vlastnik presvietli g. grof Ivan Drašković najsrdačnije primi i pozdravi. —

Razgledajuć grad i mnogovrstne mu znamenitosti, eto nas i u palači, gdje ponosno na nas gledahu sa stiena slike dičnih hrvatskih velikaša, a ponamještene starodrevne ogromne dobrodošlice predočivahu tjelesnu im jakost. Ogledasmo pomno sav

taj kras i sjaj — prateć okom liep dio dične hrvatske prošlosti — zatim se opet zapustimo do jezera, gdje nas je gostoljubno gospodin grof počastio bio, obradovav nas i sam svojom prisutnošću; zabavljasm'o se najugodnije sve dok nas zalazeće sunašce ne opomenu, da nam valja krenuti natrag u Krapinu. Oprostiv se najsrdačnije sa plemenitim gospodarom tog divnog hrvatskog kraja, koji i sam pristupi društvu kao član, odvezosmo se praćeni od domaćeg činovništva kući, kamo prilično kasno pod noć sretno i stigismo.

Prije nego završimo taj kratki opis našeg društvenog izleta u Trakošćan, valja da bar još dvie tri spomenem. Gospoštija posjeduje oko 2200 jutara visoke šume, većinom sječi dorasle, i sa jedva kojih 80 rali branjevine. U najnovije doba odpalo je na okolišne urbarne obćine uslied provedene segregacije do 1000 rali šume. Glavne vrsti drveća su smreka, jela i bukva, a po južnih obroncih i hrast. Šumarsku upravu vodio je do sele nadšumar Pauzar, komu bijaše podćinjen šumar g. Ratzka uz potrebno lugarsko osoblje, nu u tom smieru učinjene su sada neke promjene. Kako je u obće u tih krajevih izvoz težak, to je unovćivost šuma slaba, u koliko se u novije doba nije veći promet postigao polu-izradjenom robom na liepo uredjenoj pilani pod samim gradom. Izradjuju se tuj osim raznovrstne laktovine takodjer i palice, držala, štapovi i t. d., koji se fabrikati većinom na susjednu lepoglavsku zemaljsku kaznionu prodavaju. Osobita se ovdje pomnja takodjer posvećuje lovu, kao i ribolovu, koji se tuj već od давnine baš izdašno tjera i goji.

U obće mogli smo jasno razabrati veliku skrb, koju sadanji vlastnik posvećuje šumarstvu, ne štedeć ni truda ni novca, da zadovolji i zbilja svim zahtjevom racijonalnog i upravo uzornog gospodarenja, pa zato i ostavismo zadovoljni divni taj kraj, osvjedoćeni u dnu duše, da će skoro i naši hrvatski velikaši preuzeti vodstvo naroda na polju narodno-gospodarstvenog napredka i boljka, kao što su to eto do nedavna činili na polju obće narodne nam borbe po obstanak.

IV. Dan glavne skupštine.

Dne 10. kolovoza obdržavana je u viećnici trgovišta Krapine ovogodišnja glavna skupština.

Otvorivši društveni predsjednik točno u 9 sati prije podne skupštinu, pozove g. načelnika Hudjeka, da zauzme kraj njega mjesto, ter da izvoli skupštini prisustvovati, koji poziv društvo sa srdačnim „živio“ poprati. Isto tako predstavi g. predsjednik društvu i nadošlog g. predsjednika krapinske gospodarske podružnice, g. Nestora Kiepacha. — Na to pročita prispjele medjutim telegrame i pozdrave društvu od strane više društvenih članova i odličnika, i to: pozdrav gospode profesora i počastnih članova društva gg. Judeicha, Seckendorfa, Presslera, gospode šumara petrovaradinske imovne občine, šumarskog osoblja otočke imovne občine, urednika šumarskog lista u Sisku g. Fanta i českog šumarskog društva u Rakonitzu, ter Njegove Visosti g. kneza Windischgrätza.

Brzobjavke, koje je društveni predsjednik odpravio i one, koje su skupštini prispjele, priobćujemo ovdje p. n. gg. članovom:

Preuzvišenomu gospodinu banu grofu Pejacevichu

Zagreb.

Hrvatsko-slavonsko šumarsko društvo, držeć svoju glavnu skupštinu u trgovištu Krapini, izrazuje Vašoj preuzvišenosti svoj najodaniji pozdrav uz trokratni uzklik živio!

Vrbanić, društveni predsjednik.

Durchlaucht Alfred Fürst zu Windischgrätz

Stekna, Cejtic Franz-Josefs-Bahn.

Kroat.-slavonischer Forstverein auf der Excursion in den Waldungen Euerer Durchlaucht bei Rohitsch befindlich bringt für die freundlichste Aufnahme den tiefgefühlsten Dank dar.

Vrbanić, Vereinspräses.

Hohes Präsidium des böhmischen Forstvereines Rakonitz.

Kroatisch-slavonischer Forstverein auf seiner sechsten Versammlung und Excursion Rohitsch-Krapina-Trakošćan bringt dem böhmischen Brudervereine ein herzliches „Živili“.

Vrbanić, Präsident.

Herrn Gerstle & Co.

Wien.

Kroatisch-slavonischer Forstverein auf seiner Excursion der diesjährigen Versammlungen befindlich spricht hiemit der hochansehnlichen Firma den wärmsten Dank für die freundlichste Aufnahme mit dreifachen „Živio!“ aus.

Vrbanić, Vereinspräses.

Vrbanić, kr. šumarski nadzornik

Roič.

Infra octavam pozdravljamo srdačno naše prvo hrvatsko šumarsko društvo; bog podieli dobar uspjeh. Živili hrvatski naši šumari. Šumarska sjednica u Mitrovici.

Nemčić, Simonović, Havliček, Demetrović.

Hrvatskoj šumarskoj skupštini

u Krapini.

Hrvatski šumari izpod Velebita šalju šumarski pozdrav sabranim članovom na hrvatskoj šumarskoj skupštini sa uzukli-
kom; „Živili i radili na boljak mile nam domovine Hrvatske“.

Subotičanec, Agjić Kosta, Detoni, Illić, Peklić, Ramović,

Agjić Proko.

Forstvereins-Präses Vrbanić, Krapina.

Telegram verspätet erhalten. Bin erfreut, dass Verein
meinen Wald mit seinem Besuche beehrt, wünsche dem Vereine
bestes Gedeihen und erfolgreiche Wirksamkeit. Waidmanns
Heil!

Fürst Windisch-Grätz.

Hohes Präsidium des kroatisch-slavonischen Forstvereins, Krapina Markt.

Hoherfreut über den brüderlichen Gruss des kroatisch-slavonischen Forstvereines erwiedern wir denselben mit herzlichem Waidmannsheil und „na zdar“!

Der Präsident des Forstvereines Fürst Carl Schwarzenberg.

Predsjedničtvu šumarskoga društva, Markt Krapina.

Zapriečen prisustvovati činjenjem kličem šumarskomu i prisutnomu društvu trokratni „Živio“.

Fanto, redaktor.

An den löbl. kroatisch-slavonischen Forstverein Krapina Stadt.

Bitte vielmals um Entschuldigung, dass ich mich gestern zu so ungelegener Zeit entfernen musste, bringe allen Anwesenden und dem Herrn Präses speciell ein dreifaches Hoch!

Prokop.

Za perovodje budu izabrani gg. šumari Maksa Prokić i Edo Slapničar.

Na to pročita tajnik društvu već u posljednjem broju ovoga lista objelodanjeno izvješće upravljajućega odbora o svom djelovanju u minuloj godini. Zatim prešlo se je, nakon što je društveni tajnik na ime upravljajućeg odbora g. Naninciniju na

neke interpelacije odgovorio, koji odgovor slavna skupština jednodusno do znanja uze, na 3. točku dnevnoga reda, naime ustanovljenje društvenoga proračuna za godinu 1882.; ustanovljen je:

A. Prihod.

1. Društveni prinos od 35 podupirajućih članova sa	480 for.
2. Društveni prinos od 300 članova pravih po 2 fr. sa	600 "
3. Od 82 predbrojnika po 1.50 fr.	121 "
4. Predplata za list od 300 članova po 2 fr.	600 "
5. Za društvene diplome	10 "
6. Pristupnina novih članova	10 "
7. Za uvrstbu oglasa u „šumarski list“	20 "
8. Gotovina u blagajni koncem g. 1881. predvidno .	500 "
9. Kamate od uložaka sa glavnicom	30 "
10. Zaostateci od minulih godišta	969 "
11. Vanredni prihod (pristupnina i t. d.)	50 "
<hr/>	
Ukupna svota prihoda	3390 for.
<hr/>	
Odbivši razhod sa	1855 for.
<hr/>	
Ostalo bi koncem g. 1882. u blagajni 1535 for.	

B. Razhod.

1. Za tisak društvenog glasila	700 for.
2. Za ekspediciju lista	60 "
3. Nagrada tajniku (mjesečno po 15 fr.)	180 "
4. Nagrada za poslovođu (odnosno tajničkog zamjen.)	120 "
5. Plaća za poslužnika (?)	36 "
6. Stanarina za društvene prostorije	200 "
7. Pokućstvo i inventarne stvari	20 "
8. Biljege, tovarni listovi i t. d.	30 "
9. Pisaće stvari	15 "
10. Tiskanice	20 "
11. Ogriev	14 "
12. Za strukovne knjige, zbirke, časopise	60 "
13. Poštarina	30 "
14. Honorar za suradnike „šumarskog lista“	200 "
15. Trošak prigodom glavne skupštine	100 "
16. Za vezanje društvenih knjiga	40 "
17. Inj razni nepredvidljivi troškovi	30 "

Ukupna svota razhoda 1855 for.

Ujedno budu po tako prihvaćenom proračunu gospoda nadšumar Hajek i šumar Laksar izabrani za revizore prošlogodišnjih računa.

Da se doskoči neurednostim pogledom na zaostatke uplata pojedinih društvenih članova, zaključi skupština: Da se svi članovi, koji štogodj u društvenu blagajnu duguju, još jednom pozovu po predsjedništvu društva, da te svoje dugove najdulje do konca ove godine namiriti izvole, inače se upravljajući odbor naročito upućuje, da one članove, koji se tomu opetovanomu pozivu odazvali ne bi, prema ustanovam §. 10. društvenih pravila briše, nu ujedno i utuži.

Nakon toga predje skupština na izbor novog jednog člana upravljajućega odbora na mjesto izstupivšega g. Čordašića, ter bude po predlogu odbora jednoglasno g. Dr. V. Köröskönji izabran.

Prema ustanovljenomu dnevnomu redu prešlo se sada na razpravljanje pitanja „o preinaci postojeće naredbe za polaganje viših državnih ispita za samostalnu šumarsku upravu.“ — Razloživ izvjestitelj obširno stanovište svoje u tom pitanju, ter upoznav osim toga slavnu skupštinu još i sa mnenjem g. šumarnika Danhelovskoga u tom pitanju, koje je isti gospodin bio podastro obzirom na poznatu po profesorih šumarstva na kr. šumarskom učilištu izradjenu osnovu samoj visokoj vladi, koja i opet sve amo se odnoseće spise rečenomu izvjestitelju na dalnju porabu ustupi, preporučí konačno izvjestitelj osnovu, kakova bje već u II. svezku ovogodišnjeg šumarskog lista saobćena, za podlogu specijalne debate, koji predlog skupština bez primjetbe primi.

Za same baš vele zanimive specijalne debate u tom pitanju, u kojoj je većina prisutne gospode sudjelovala, prihvaćena bi konačno po slavnoj skupštini rečena osnova uz sljedeće izpravke paragrafa:

§. 2. Izostaje sve od rieči „U slučaju“ — do „praksom izkaže.“ I kod (b) u prvom redu rieč „križevačkog“, mjesto koje dolazi rieč „šumarskog.“

§. 4. Koji bi imao glasiti:

Izpitno se povjerenstvo sastoji:

- a) Od stalnog odbora za vođenje višega državnoga ispita, sastojećega se od pet viših šumarskih činovnika u zemlji, koji se sami konstituiraju.

- b) Od vremenih povjerenika za viši državni izpit šumarstva, kojih je ukupno deset, i to dielomice državnih, dielomice pako šumara imovnih občina, občina i veleposjeda u Hrvatskoj i Slavoniji, kao i profesora šumarstva sa kr. šum. učilišta.

Stalne kao i vremene članove povjerenstva imenuje ban. Vremeni se članovi povjerenstva imenuju za trogodišnju perijodu iz ovećeg broja predloženih šumara, a predlaže ih na poziv kr. zem. vlade hrvatsko šumarsko društvo u Zagrebu. Svako se izpitno povjerenstvo ima sastojati iz pet članova.

Po mogućnosti se za svaki izpitni rok imade drugo izpitno povjerenstvo sastaviti, a sazivlje ga početkom svake godine prema potrebi i broju kandidata kr. zem. vlada itd. (Vidi ostalo na str. 60. „Šum. lista 1881.“)

§. 6. Ostaje sve do „Pitanja ova i t. d.“, gdje ima stajati: Pitanja ova imadu poglavito obuhvaćati lih praktični dio šumarstva, osobitim obzirom na postojeća životna pitanja šumarstva u nas. (Ostalo ostaje kako bi na strani 63. spomenuto).

§. 11. Izostaje u redku šestom: „u Hrvatskoj i Slavoniji“ ter bi prema tomu rećena alineja imala glasiti: „Kandidat se može proglasiti „odlično“ ili pako samo „jednostavno osposobljenim“ za samostalnu šumarsku upravu.

§. 13. Ustanovljena bi taksa izpitna sa 15 for. u mjesto tamo oznaćene sa 25 for. a. vr.

§. 15. Izostaje u drugom redku rieć „državnoj.“

Ostali paragrafi, naime §§. 1., 3., 5., 7., 8., 9., 10., 12., 14. i 16, primljeni su nepromienjeni.

Po ovako primljenoj osnovi prihvati i zakljući skupština na predlog izvjestitelja još i sliedeću rezoluciju:

„Sakupljeni šumari Hrvatske i Slavonije na V. glavnoj skupštini hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva zakljućuju na Visoku kr. zemaljsku vladu upraviti putem predsjedništva sliedeću smiernu molbu:

1. Da visoka kr. zemaljska vlada blagoizvoli ćim prije netom prihvaćenu novu naredbu o polaganju šumarskih državnih izpita obićajnim putem izdati i u kriepost staviti.

2. U interesu stvari željeti bi nadalje bilo, da visoka kr. zemaljska vlada osim spomenute naredbe blagoizvoli još i posebni naputak o dužnostih i djelokrugu izpitnoga povjerenstva, koji bi imao naravno strogo odgovarati smislu same naredbe, izdade.

3. Neka visoka kr. zemaljska vlada shodne mjere odredi, da se do sada postojeći zakon o preustrojtstvu kr. šumarskog učilišta u Križevcih svrsi shodno bar u toliko promieni, da se u buduće u šumarske tečaje primaju za redovite slušatelje samo takovi kandidati, koji se mogu izkazati svjedočbami vrhu bar 6 sa dobrim uspjehom svršenih razreda kojeg srednjeg učilišta; od t. z. vanrednih slušatelja pako da se svakako bar trogodišnja praksa zahtieva kano preduvjet dolazka na zavod.

4. Smatrajući isto tako važnim, da se mladićem, koji ostavljaju šumarski zavod, bar prilika pruža po malo se praksi priučiti ter da si isti tim i same preduvjete polaganja gori spomenutog državnog izpita i zbilja pribaviti uzmagnu, to molimo, da bi visoka kr. zemaljska vlada blagoizvolila čim prije shodna odrediti dati, da se kod nas u Hrvatskoj i Slavoniji primjereni broj šumarsko-vježbeničkih miesta, i to toli u državnoj službi, koli i kod občina i privatnika, ustroji i za abituriente šumarstva kr. šumarskog učilišta u Križevcih osjega.

— Pošto je međjutim bilo već odmaklo i podne, to g. predsjednik nakon svršene debate o prvom predmetu odgodi sjednicu do poslje podne u 2 sata. Okriepiv se na brzu ruku nastavismo točno u dva sata opet sjednicu, većina prisutnih članova kanila bo je sutradan ranim opet kući, pa stoga nije nam bilo ni kasniti. Na dnevnom redu bijaše razprava „o preustrojtstvu gospodarenja i uprave naših občinskih suma“; izvješćuju gospoda nadšumari Virgil Malin i Vilim Dojković.

Ne imajuć podatke onih zanimivih govora pojedinih članova, koji su u ovoj živahno vodjenoj razpravi sudjelovali, izuzam govor g. nadšumara Mije Zobundjije, koji na drugom mjestu ovoga lista u celosti saobćujemo, spomenuti nam je samo sljedeće:

Ne izradivši nam gospoda izvjestitelji ma baš nikakve podloge ni osnove, da se uzmagnemo u specijalnu debatu upustiti, ter pošto je tek zadnjih dana objelodanjen i razaslan

novi „naputak za uređenje zajedničkoga uživanja šuma i šumskih zemalja, izlučenih za pravoužitnike krajiškog područja i t. d. od 10. srpnja 1881.“ tako da se većina prisutnih nije mogla pobliže sa samim sadržajem istog upoznati, pošto dakle tako ne mogosmo isti za podlogu specijalne debate primiti, prihvati skupština nakon podulje debate predlog, da se odabere odbor od pet lica, koji bi bezodvlačno imao sastaviti rezoluciju u smislu, kako je spomenuto pitanje sada od pojedinih članova osobito naglašeno, odnosno kritici podvrgnuto.

U odbor budu izabrani g. nadšumar Vilim Dojković, g. nadšumar Otokar Bouček i g. nadšumar Adolf Herzl, na oto g. predsjednik skupštinu na četvrt sata odgodi, umoliv dotičnu gospodu, da se u bližnjoj sobi gledom na prihvatiti imajuću rezoluciju izvole sporazumiti.

Sastavivši rečena gospoda rezoluciju nastavi se sjednica. Spomenuta po skupštini usvojena rezolucija glasi: „Skupština hrvatsko-slavonskog šumarskog društva, na kojoj su svestrano iztahnute mane postojećih zakona ob instituciji imovnih kao i urbarijalnih obćina s osobitim obzirom na upravu i gospodarenje, priznaje doduše poboljšanje stanja i mana uvedenjem „zakona organizacije imovnih obćina“ od 6. srpnja ove godine, a glede urbarskih normativnom odredbom od 4. ožujka 1871., nu moli podjedno visoku kr. zemaljsku vladu, da blagoizvoli u svrhu pretresanja i izprave pomenutog zakona kao i naredbe, pošto ne odgovaraju unapredjenju gospodarstva i uprave, sazvati u Zagreb čim prije enquetno povjerenstvo, ter pozvati u isto takodjer i po današnjoj skupštini izabranih 9 članova, koje će povjerenstvo konačno imat podnieti izradak pomenutog zakona i naredbe visokoj kr. zemaljskoj vladi u svrhu provedenja kroz sabor; ujedno neka ovomu povjerenstvu visoka kr. zemaljska vlada blagoizvoli i za sada manjkavi i nepodpuni šumski zakon na pretres i izpravak povjeriti dati.“

Primiv skupština ovako sastavljenu rezoluciju, predje odmah na izbor spomenute devetorice članova, koju bi visoka vlada imala u spomenutu enquetu pozvati, ter budu većinom glasova prisutnih članova izabrana, da se visokoj vladi predlože, sliedeća gospoda: Gospodin nadšumar Jakob Furlan, g. nadšumar Mijo Zobundjija, g. nadšumar Otokar Bouček, g. šumarnik Adolf Danhelovsky, g. nadšumar Adolfo Herzl g., nad-

šumar Pauza Gustav, g. šumarnik Polak Gustav i g. nadšumar Vilim Dojković.

Na to predje skupština na točku 6. dnevnoga reda t. j. razpravu eventualnih predloga.

Tom prilikom bude od više stavljenih predloga konačno po slavnoj skupštini usvojen samo onaj upravljajućega odbora, da se g. Adolfo Danhelovsky obzirom na velike zasluge, što si je toli po hrvatsko-slavonsko šumarsko društvo, koli i po hrvatsko šumarstvo u obće stekao, imenuje počastnim članom hrvatsko-slavonskog šumarskog društva.

Zaključujuć predsjednik ovogodišnju skupštinu i zahvaljujuć se prisutnoj gospodi članovom, što no se u toli liepom broju pozivu odbora odazvaše, izreče podjedno i svim onim, koji k toli srdačnom dočeku društva po divnom nam Zagorju koju tu doprinesoše, u ime društva najsrdačniju zahvalu, poimence pako g. nadšumaru Herzlu, predsjedniku krapinske gospodarske podružnice, g. Nestoru Kiepachu i načelniku Franji Hudjeku kao i svim ostalim članovom krapinskog odbora za doček. Na to se svi zajedno zaputismo na zajednički banket u čitaonu, gdje bje ujedno za večer urečena plesna zabava na čast našem boravku i gdje se s milimi našimi domari kao i ljubeznimi gospojicama Krapine grada do kasne noći najugodnijim načinom zabavljamo prije razstanka našeg s divnim tim krajem divne domovine naše.

Drugi dan jutrom (dne 11. kolovoza) zaputismo se najraznijimi krajevi kući, jedni preko krapinskih toplica, drugi preko Rogatačke kiselice i t. d., ali svim ostati će sjegurno taj kratki boravak u Zagorju u najugodnijoj uspomeni. Društvo naše može se uspjehom ovogodišnjeg sastanka upravo ponositi: mnogobrojnost posjeta, živahnost i temeljitost razpravljanja pojedinih točka dnevnoga reda i t. d. nas ljetos vrlo obveseli, što nam je dokazom, da društvo naše napreduje, da je potrebno, da samosviest hrvatskih šumara danomice raste, a budemo li uztrajali, bit će (ako bog da) i pobjeda naša.

Tim zaključujemo to naše izvješće ob ovogodišnjem društvenom sastanku željom, da budemo do godine u stanju saobćiti još ljepši uspjeh štovanim našim drugovom, kojim kob ne dade, da se uz nas vesele, da s nami viećaju i rade.

Govor g. nadšumara M. Zobundjije na ovogodišnjoj glavnoj skupštini hrvatskog šumarskog društva.

Štovana gospodo! Slavna skupštino!

Ovaj čas govorili su ovdje gospoda izvjestitelji o jednoj od najvažnijih, dapače moram reći, o najvažnijoj temi, koju u obće šumarska skupština razpravljati može. Društvo hrvatskih šumara postoji već prilično vrieme, te je obdržavalo već i priličan broj skupština; svaka od tih razmatrala je više predmete specijalnih i lokalnih odnošaja, a nije žalibože dirnula u bitnu stvar zadaće našeg društva, u onu, o kojoj se sada razpravlja, najme: kako da se naše šume spase, kako da se s njimi što uspješnije gospodari, kako da se za ovo omogućiti šumska valjana uprava ustroji, te kako da se i budućnost šumara dostojno njegovomu doduše težkomu, ali i liepomu te po narod neizmierno koristnomu zvanju osigura.

Da se ovo razpravlja, tražila je prieka nužda već prije, nu kako već jednom rekoh, ostalo je to žalibože do danas netaknuto. Zapalo je baš dično mjesto Krapinu u našem divnom milom Zagorju, da se na njegovom teritorijumu obdržaje šumarska skupština, koja imade najvažniju zadaću šumarstva na procvat šumskog gospodarstva, a kroz ovo na blagodat i blagostanje hrvatskoga naroda riješiti.

Čestitajući na tom trgovištu Krapini, prelazim na samu stvar.

Poznato Vam je štovana gospodo, da kod nas (moram iskreno reći, jer samo iskreno i istinito priznanje lieči mane i popravlja ono, što je nevaljalo) — da kod nas žalibože nekako ne cvate šumarstvo, kako bi cvasti imalo i moglo! — Da gospodo! ovo je istina, nu ovoj istini niste Vi krivi, nego drugi razni faktori, odnošaji i okolnosti. Uzalud je Vaša želja, Vaša marljivost, Vaše pregnuće, Vaš rad za očuvanje narodnog dobra i pospješenje gospodarenja tim dobrom, kad Vam manjkaju ona sredstva, koja bi za uspješno gospodarenje morali imati pri ruci i kad Vam se višeputa u šumskom gospodarenju dapače i klipovi bacaju pod noge! — Niste dakle Vi krivi, što šumarstvo kod nas ne cvate; krivi su tomu (kako prije napomenuh) drugi faktori, odnošaji i okolnosti, a to su:

za naše odnošaje nepodpun, nedovoljan i neodgovarajući šumski zakon, te do sada obstojali i sada obstojeći nevaljali sustavi šumske uprave.

Da se našim odnošajem odgovarajući šumski zakon izpravi i popuni, te da se stvori takov sustav šumske uprave, u kojeg okviru bi se pospiešilo gospodarenje sa velikim narodnim blagom, — prva je dužnost i zadaća hrvatskog šumara. Ne lati li se on te zadaće, to neka bude siguran, da će ista ostati netaknuta, ili ako se je tko i lati, riješena će biti onako, kako ne ide u prilog umnomu, racijonalnomu i uspješnomu, te čim većim probitkom skopčanomu gospodarenju; jer prvo Vam je žalibože svakomu od Vas gospodo dobro poznato, da šumarstvo, jedna od najnovijih institucija u našoj zemlji, imade jošte silesiju zavidnjaka, koji, nesposobni uviditi njezinu potrebu i domašaj u obćem narodnom životu i gospodarstvu, priekim ju okom gledaju; — a drugo znadete opet, da bi nekako svatko, pozvani i nepozvani, rado čim više slobodne svoje prste osobito u obćinskoj šumi imati. Uvidivši sve to, latili smo se danas ove vrlo važne zadaće, samo žalibože nije ovoj velikoj važnosti našeg današnjeg predmeta i njoj dolikujući broj sudjelujućih ovdje zastupan! — Medjutim ono, što nas je, znati i moći ćemo, uvjeren sam, riješiti današnju dužnost onako, kako stvar zahtieva. — Što se mene tiče, uzeo sam si za zadaću predočiti Vam, štovana gospodo, glede šumskog zakona, šumske uprave i šumskog gospodarstva u kratko ali slikovito ono i onako, o čem sam na temelju iskustva dugo razmišljao i sve toga tičuće se dobro promotrio.

Ponajprije osvrnuti mi se je na sadanji šumski zakon i reći: da glede koječega, o čem svem ne može biti danas pobliže razmatranja, imade u njem za naše odnošaje nedostataka u najvažnijoj stvari, naime u čuvanju šume, a osobito glede očuvanja zagaja i mladjih sastojina. Ustanove i propisi glede toga, koje u sadanjem šumskom zakonu obstoje, tako su manjkave, njimi opredieljene kazni tako nedostatne i blage, da inače najvećeg ćutljivca i bojazljivca pred kaznom nisu kadre od šumske štete odvratiti! Ta znadete gospodo n. p., kako je nezatna odšteta i kazan za utjeranje blaga u branjevinu. Takove odštete i kazni ne treba štetočinac, ako u njem ne ima baš nikakovog ćućenja za ono, što se čuva, kako je žalibože u

našem narodu većina, — ni najmanje bojati ni pred njimi se lecati; jer ako baš svaki dan bude u branjevini uhvaćen i radi štete prijavljen, ostane ipak u probitku, pošto ono jošte uvijek više vriedi, za koliko mu se je marše u branjevini pomoglo, nego li ono, što je odštete platio. — To je ono zlo, koje prieči, da se kod nas šume ne dižu, već skoro više propadaju. Dok se to zlo ne odstrani i dok branjevina i zbilja ne bude zakonom posvećeno mjesto — ne kako do sada, tek samo prividno, nego u svoj ozbiljnosti — dotle šumam ne ima pravoga spasa! Kao što je kazan i odšteta za utjerivanje blaga u branjevinu neznatna, tako nije pobliske označena ona, koja se imade upotriebiti u onom slučaju, kada se koji pronadje krivim n. p. nepovlastnog loženja vatre u šumi ili tik pokraj nje, uslied čega se većinom šumski požari događaju, koji su najvećim dielom uzrok — osobito u gorskih šumah Krajine — upropašćenju šuma.

Nije do sada odmjerena dovoljna kazan ni za one, koji šumsku kradju kao zanat tjeraju, koji kradu, da ukradjenim dobrom društva špekuliraju i t. d. Za ovakove vrsti zločina i prestupaka kao i mnoge druge treba da se ustanove točno opredjeljene i čutljive kazni; jer samo uz stroge kazni i njihovu brzu uporabivost umanjiti će se šumske štete na moguću u pojedinih odnošajih minimum. — Osim toga valjalo bi i čuvarom šume malo širje pravo zakonom zajamčiti, nego ga do sada imadu.

Već ovo, što sam do sada iztaknuo, govori dovoljno za prieku potrebu, da se šumski zakon čim prije našim odnošajem primjereno izpravi i popuni, a pri tom neka se uvaži to, da je za dobro obće stvari bolje i probitačnije, da pojedini oćnti strogost zakona, makar i uz svoju propast, nego da se upropašćenjem šuma pripravi potomstvu gorka neopravdana budućnost!

Toliko sam smatrao za danas potrebnim i shodnim u razmatranju za dokaz neobhodne potrebe, da se sadanji šumski zakon našim odnošajem primjereno izpravi i popuni, reći, a sada prelazim na razmatranje obстоjećih sustava šumske uprave naših obćinskih šuma, te dokaze, da ti sustavi nisu kadri ni šume očuvati, a kamo li šumsko gospodarstvo unaprediti, čega radi se imadu jednim valjanim i svrsi shodnim zamieniti.

Moje razmatranje ticati će se, kako već napomenuh, u prvom redu uprave obćinskih šuma, koje i imademo danas naj-

više pred očima. Da su obćinske šume kao skupne nuždne, o tom ne može nitko dvojiti, koji iole znade misliti i koji ne promatra stvar samo sa gledišta svojeg interesa, jer prvo: šuma je takav za narodni obstanak nuždan predmet, koj zahtieva veću površinu, a čim veća površina, tim dolaze i različitija podmirenja narodnih potreba na njoj, uslied čega opet biva i gospodarenje intenzivnije; drugo: postoji već obćinska šuma kao takova, te bi u obće razdieljenje njezino života ju stalo, kao što je n. p. skoro stajala života hrvatski narod nepromišljeno i kako se veli, na harmak dozvoljena slobodna dioba zadruga.

Kod nas imadu obćinske šume ne samo zadaću takovih naposeb, nego i ono u drugih zemljah mnogih vlastelinskih izpunjavati t. j. ne samo potrebe žitelja pravoužitnika podmirivati, nego takodjer producirati drva za obrt i promet, jer u gradjanskoj Hrvatskoj imademo žalibože vrlo malo većih vlastelinstva, a u krajiškoj Hrvatskoj baš nikakovih.

S toga, kao i s inih gospodarstvenih te financijalnih razloga treba, da obćinske šume budu u pogledu gospodarenja više suvisle skupine, a ne razcejpkane; ta pako suvislost zahtieva i neku posebnu upravu takovog gospodarstvenog predmeta.

Poznato Vam je, štovana gospodo, da za upravu obćinskih šuma obstoje danas dva sustava, naime: za bivšu vojnu krajinu imovne obćine sa zakonom ob istih od 15. lipnja 1873. i na ovaj se odnoseći novi od 11. srpnja o. g., te za gradjansku Hrvatsku urbarijalne obćine sa privremenom naredbom od godine 1873.

Ponajprije hoću da se osvrnem na ovu potonju.

Pošto je ona samo naredba, to dakako ne ima one moći, koju imade zakon, a koliko imade moći, ne odgovara ni najmanje svojoj svrsi, dapače moram reći, da bi obzirom na sadanje stanje obćinskih šumara bilo bolje, da je i nije, jer se neuspjeh u šumskom gospodarstvu pripisuje krivo ponajviše njim u grieh, a mnogi je gledom na svoju budućnost upravo zaveden.

Privremena naredba postavila je privremene šumare u položaj kao na stolac sa dvie noge, da gospodare bez ikakove moći i prava, bez obezbiedjenja njihove budućnosti, dočim je upravnu moć i pravo ostavila ponajviše u rukuh onih, koji su

najsretniji, kada vide čim više svojih sjekira i svojeg blaga u šumi, te koji većinom vrlo nerado trud za šumsko pomladjenje ulažu. — Kako da uz to šumar uzdrži šumu, kako da ju unapriedi!?

Žalostan položaj, u kom se šumsko gospodarstvo sa obćinskim šumami osobito u gradjanskoj Hrvatskoj nalazi, razabrati će svatko najbolje iz onih slučajeva, koji se ne riedko sbivaju, kad šumar predlaže i traži pomladbu i zagaju kojeg šumskog predjela, a vieće se na to srdi, ili mu se prostodušno ili zlorado smije.

Da gospodo! tako višeputa biva: šumar traži zagaju i pomladbu, vieće mu se smije, a mjesto šume nastaje šikara i bunište! —

Zato i jest gospodarenje uz tu naredbu nalik dobrano onomu oranju, gdje se plug naprvo i natrag vuče, radi toga, da stvar ne stoji na mjestu, ili da ne nazaduje, mora se radi unapredjenja šumskog gospodarstva ta naredba čim prije svrsi shodnim zakonom zamieniti. To zahtieva silno i sadanje stanje obćinskog šumara, jer je njegov položaj u gradjanskoj Hrvatskoj kao javnog službenika i činovnika, kakav je sada, nedostojan za onoga, koj za svoje izobrazivanje troši silnu glavnicu, za koju dobiva onda kao kamate nesigurnu i žalostnu budućnost! —

Što se tiče imovnih obćina u bivšoj vojnoj Krajini, to se je iz početka mislilo, da je s njimi postignuto ono, što se je namjeravalo s njimi postići. Iskustvo nas medjutim uči, da tomu nije tako.

U koliko je novim zakonom ob imovnih obćinah od 11. srpnja o. g. ukinuto ono pravo, kojim se je i u gospodarenju ovih davala po zakonu od 15. lipnja 1873. pretežna moć u ruke onih, koji žele od obćinske šume kao društvenog dobra iz pohlepe i egoizma svoju vlastitu korist imati, pa makar to bilo i na uštrb drugoga i potomaka, — u toliko se nije odstranila ona mana iz zakona, koja je činila imovne obćine preskupimi; dapače moram osobito iztaknuti, da je ta mana povećana novim zakonom o imovnih obćinah od 11. srpnja o. g. U ovom zakonu imade jošte više toga, što za uspješni razvitak šumskog gospodarstva obćinskim šumami nije ni najmanje nužno, a iziskuje velikih troškova!

I ako većina imovnih občina po mojem uvjerenju nije bila u položaju, da će, udovoljavajući onomu zakonu od 15. lipnja g. 1873. moći troškove poreza i uprave od godine do godine namirivati iz potrajnog godišnjeg šumskog užitka, to će to moći tim manje uslied novog zakona činiti. — Zato i neće novi zakon o imovnih občinah po ove probitačan i spasonosan biti; on bi to bio samo onda, kad bi se iz njega odstranile ustanove vrhu onih stvari, koje nisu za vođenje uspješnog gospodarenja nužдне, kao n. p. onaj položaj i nagrada predsjednika, koji mu novi zakon daje, — ustanovljenje popriečne godišnje potrebe na gradjevnom drvu, — onako komplicirano rukovođenje blagajne i obračunavanje, čemu treba više osoblja i velik pisarnički trošak, te onaj uži odbor zastupstva i provadjanje zimskih radnja procjenitelja i zemljomjera kod šumskog nadzorništva u Zagrebu.

Obzirom dakle na sve do sada iztaknuto glede nevaljalosti i nedostatnosti sustava u šumskoj upravi sa občinskim šumami, obzirom na to, da je skrajnja nužda, da se uprava občinskih šuma ustroji onako, kako bude čim više svrsi shodna, čim jednostavnija i kod onako siromašnog i žalostnog stanja našeg naroda čim jeftinija, — obzirom napokon na to, da je nadošlo vrijeme, kad se i šumaru kao javnomu radniku na polju narodnog gospodarstva imade osigurati eksistencija i budućnost kao drugim stališem, potrebnim za obstanak i unapredjenje čovječanskog društva, pošto je minulo vrijeme, kad se je mislilo, da je samo svećenik potreban kao javni radnik, a i kraj je vremenu, kad je opet pravdopravnik mislio, da je opet samo on pozvan za javnog narodnog radnika, ne hoteći dugo oba pripoznati, da je višja izobrazba i onomu potrebna, koj se za kruh i drvo skrbiti ima, obzirom velim na sve to uslobodjujem se predložiti za usvojenje po toj glavnoj skupštini sljedeće:

1. Osjećajući i uvažujući ova skupština prieku potrebu, da se sadanji šumski zakon radi spasa šuma i unapredjenja šumskog gospodarstva našim odnošajem odgovarajući izpravi i popuni, zaključuje u ovoj svojoj današnjoj sjednici: obratiti se u tom smislu predstavkom na njegovu Preuzvišenost bana kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, te sabor ove kraljevine uz zamolbu, da bi se čim skorije na temelju po odnosnom

povjerenstvu sastavljenog mnijenja uzeo u pretres šumski zakon u rečenom saboru ;

2. Osvjedočena i uvjerena ova skupština o nedostatnosti, nepodpunosti i nevaljalosti sada postojećih sustava šumske uprave sa občinskim šumama koli u gradjanskoj Hrvatskoj, toli i u bivšoj vojnoj Krajini, zaključuje ovime danas predložiti njegovoj Preuzvišenosti banu kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije te saboru ove kraljevine osnovu zakona o jedinstvenom sustavu glede uprave občinskim šumama zamolbom, da se ista osnova radi spasa občinskih šuma i unapređenja šumskog gospodarstva čim prije u saboru u pretres uzme. Temeljna načela, izražena jasno u ovoj osnovi, imaju biti :

- a) Obćinske su šume nerazdjelive ;
- b) U strukovnom pogledu vodi vrhovnu upravu, odnosno nadzor nad upravom občinskim šumama šumarski odsjek zemaljske vlade kao neodvisno tielo, odgovorno i podčinjeno jedino glavi zemaljske vlade, banu ;
- c) Uz ovaj odsjek postoji kod svake županije radi nadzora užega službovanja i gospodarenja po jedan nadšumar, kojemu su dodijeljeni kotarski šumari na službovanje po potrebi tako, da budu kadri voditi umno, racijonalno i čim većeg uspjeha sigurno gospodarenje ;
- d) Kao činovnici gore rečenog šumarskog odsjeka su nadšumar i šumari zemaljski činovnici, koje imenuje predstojnik vlade ;
- e) Plaće i mirovine svih ovih činovnika ne smiju biti manje, nego li su one državnih činovnika iste kategorije, a teku iz zemaljske blagajne, u koju občine otpadajući ekvivalent u stanovitom razmjerju uplaćivaju, te u koju i svaki činovnik po stanovitom ključu radi mirovine doprinaša ;
- f) Za šumske proizvode uníslim novcem i u obće sa šumom kao pravnim predmetom određuje i razpolaze autonomno tielo, zastupstvo pravoužitnika, koje se svake godine dva puta sastati imade.

Radi izpravka i popunjenja šumskog zakona i sastavka osnove za šumsku upravu občinskim šumama imala bi se izabrati po ovoj skupštini anketa od najmanje pet članova, koja bi te osnove čim prije sastavila, radi kritike u kojem dnevniku objelodanila, te uvažiyši kritiku izpravljene i popunjene čim

prije njegovoj Preuzvišenosti banu kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije kroz upravljajući odbor hrvatsko-slavonskog šumarskog društva podniela!

Šumarsko-uzgojne crtice iz banskog okružja.

Priobćuje nadšumar **Gustav Pauza.**

Jesen g. 1880. prijaše prilična izvadjanju kultura, akoprem su nam prečeste kiše dosta osporile posao.

Dobava žira sjemenjaka ne bijaše skopčana potežkoćami, dobivaše se naime po posavskih krajevih hektolitar žira uz cieniu od 0.97 fr. do 1.30 fr, u svakoj količini, a to tiem prije, što su zakupnici žirovine uslied slabog utjerivanja krmadi i onako lasno svoje potrebštine na žiru podmirili, pak stoga nisu ni okolišnomu žiteljstvu branili skupljanje žira. Naravno da se kraj svega toga takodjer po koji hektolitar žira po samih branjevinah uzprkos sve zabrane ubrao, kojoj se nepodobštini nije medjutim uz tu postojeće velike i obsežne lugarske srezove (600—1400 hekt.) uz svu dobru volju na put stati moglo.

Buduć da je sjeme bilo jedro i dobre vrstnoće, to mogosmo sjegurnošću izčekivati dobar uspjeh sjetve. Težja bijaše ipak dobava potrebite količine sjemenja po gorovitim srezovih, već i stoga, što je žir kitnjaka mnogo manji od ostalih vrsti, ter što i pučanstvo tu vrst skupljenog sjemenja u obće težje unovčuje, jer žudije (koji se ponajveć tom trgovinom bave), namiruju već i u samoj Posavini lasno svoje potrebštine na žiru, pak zato ga ni ne idu dalje kupovati.

Započevši 16. listopada sadnju žira svršismo uzprkos prekinute radnje za kisovitih dana kao i blagdana posao jesenske sjetve 7. studena. U to vrieme postigli smo sliedeći uspjeh:

a) Novi uzgoji: 1. Predalo se poduzetnikom per minuendo dražbu	118. ⁸⁰ hktl.
2. Uz slobodni prepust uzgojne površine za medjutimno poljarstvo i istodobnu sadnju žira	15. ¹⁷ „
3. Odsluženjem robotnih dana posve siromašnih žitelja, osuđenih zbog šumskih kvarova	5. ⁰⁰ „

b) Naknadni popravci kao n. pr. kod a. 1.	76.13 hktl.
Čini ukupno	215.50 hktl.
c) Proljeti obavljeni uzgoji (1881.) sjetve sa sjemenjem četinjača	20.75 hktl.
Iznaša u celom	235.85 hktl.

Od toga otpada na sadnju:

žira lužnjaka hrasta	504	hektolitra.
žira kitnjaka hrasta	239.5	"
pitomog kestena	58	"
smrekovoga sjemena	45	kilograma.
ariševog sjemena	8	"
crnog bora	31	"
omorikovog sjemenja	12	"

Kao što već prije iztaknusmo, nadasmo se po sretno obavljenoj sjetvi i liepomu uspjehu, al kad tamo pravo kaže naš Rossmässler u svojem poznatom djelu „Der Wald“:

„Es ist nicht schwer und verdienstlich eben,
Wenn sicher uns der Lohn und das Gelingen
Bereit zu sein zu nützlichem Bestreben; —
Verdienst ist nur das unbelohnte Ringen.“

Jer eto ti već gladnih miševa, koji će nam sve uzgoje po-
harati, ne budu li ih nepogode vremena za doba uništile, i
tako nestati će nam plod radnje i muke naše.

Sve to veće umnažanje dvijuh vrsti miševa, naime „Arvi-
cola glareolus“ (Die Röthelmaus) i „Arvic. arvalis“ (Die ge-
meine Feldmaus) bilo je očevidno.

U to nastupi najednom u tih krajevih svake godine redo-
vito se ponavljajuća poplava savske nizine, kad su miševi već
do 50% usadjenog žira uništili bili, da spasi od tih proždrljivaca
bar još ono malo, što nam je preostalo.

U kolikoj množini su se taj puta u nas miševi pojavili
vidilo se najbolje onda, kad je Sava bila svu nizinu popla-
vila, ter svaki pojedini panj i trčak po sječinah doslovce baš
pokrit bio timi životinjicama, koje se po njih skupise, misleć
izbjeci sjegurnoj smrti potopa, da mislim, da na mnogom od
tih panjeva ma baš ni cigli mišić već ne bi bio našao mjesta,
van da je u borbi po obstanak drugog kojeg slabašnjeg strmo-
glavio u hladan grob Save.

Svrake i sove, kojih se do mala čitavo jato tuj sakupilo, imahu zlatna vremena obilja i razkoši.

Sova osobito bijaše mnogo vrsti „*Strixotus*.“

Naravno da sam pri takovih okolnosti taj krat baš radošću pozdravio čas obćeg potopa Posavine, ta njim se je baš dio naših uzgoja od propasti užuvati imao, — al kad tamo, čovjek snuje, Bog odredjuje. — Došla voda — al i ostala, tamo sve kasno, već i do ljeta, i tako je sjeme tek kasno proklijati moglo; tek koncem lipnja ostavi nas posvema voda, tako da nam se je sada i opet bojati, da će nam još slabašne i neojačane biljke jeseni nastupom ranih mrazova i opet postradati.

Po branjevinah pako, koje izvan poplavišta Save leže, imadjahu naravno i miševi mastnu godinu, dok im napokon haranju ne učine kraj u proljeće nastupivši oštri mrazovi. Prigodom ogledavanja takove jedne kulture na dne 7. srpnja našao sam na jednoj plohi dvie takove životinjice uzpored skončane, bijahu *A. glareolus*, i to još neodrasli.

Gorski srezovi razmjerno su malo kyarovali od miševa, akoprem ni tuj još pogibelj minula nije, opazio sam bo, da je ljetos usadjeni žir uslied hladnog proljetnog vremena neobično kasno proklijao. O tom sam se osvjedočio takodjer i prigodom svoga obilazenja šumarijom u drugoj polovici lipnja, kad je većina izniklih biljka tek nekoliko dana stara bila. Istraživanja dokazivahu nadalje, da je žir bio još i pod konac lipnja nabrek-nut, a radicula podpuno zdrava, nastojeć se ukorijeniti, uslied česa je biljka tek početkom srpnja koru zemlje proniknuti mogla, a odrveniti će se tek moći pod kasnu jesen.

Priležeća skrižaljka I. predočuje nam jasnije troškove uzgojne od 1877. do 1881. godine u ovoj šumariji; skrižaljka II. pako prikazuje nam pregledno dosadanji uspjeh i izdatke po hektaru po raznih u tih krajevih uobičajnih vrstih sadnje šuma.

Prelazeć na obćenita razmatranja moramo reći, da u obće uzgoj šuma po tih stranah još u mnogom pogledu ne odgovara, imenito pako u pogledu obavljanja kultura u vlastitoj režiji, odnosno predaji tih radnja na poduzetnike i tim postupkom nastajuće troškove i t. d. Za sada bo, dok su čuvarske kao i gospodarske srezii tako ogromne (odnosno prevelike), nije nam moguće ni pomisliti na to, da te radnje uključivo u vlastitoj režiji obavimo, i to tako dugo, dokle se goder šumski

kvarovi i kradje ne budu tuj umanjile, pošto nam dotle nije niti upotrebljivanje čuvarskog i lugarskog osoblja kod provadjanja takovih kultura moguće, a isto tako ne može ni šumar kraj inih posala, kao i zbog ogromnosti podčinjenog mu područja i istodobno na više mesta provesti se imajućih takovih radnja uz najbolju volju radnje te rukovoditi, odnosno nadzirati. Izim toga u tih krajevih i kod istoga lugarskoga osoblja zahman tražimo onu revnost u službi i ljubav za šumu, kakova se pravom zahtievati mora, pa da ih glad, a često i lienost ne vodi k nam, valjda da ne bi ni takova osoblja imali.

Tako nam bar za sada i dokle se uzgojne površine umanjiti neće, ne preostaje ino, van kulturne radnje davati u zakup pojedinim poduzetnikom, a jedino nam samo još preostaju stroga kontrola i kolaudacija same radnje.

Bolje će naravno biti onda, kad se jednom bude moglo tu i naravno pomladjivanje šuma uspješno rabiti.

Tuj običajni i više obljubljeni način pomladjivanja šuma sjetvom malo da sasvim ne izstisnu sadnju, tako da se u obće riedko možemo dovoljnom količinom i vrstnim materijalom iz vlastitih biljevišta podičiti, i to tim manje, jer se dosada još ni ne umije primjereno sjetva i uzdržavanje takovih biljevišta i razsadnika obavljati. Najvećom je ipak zaprieom samo žiteljstvo, koje baš vandalskim načinom šume harači, a inače je lienost.

Sjetva u obće jeftinija je od sadnje, a i radnike nam je za taj posao, ako i uz prilično visoke nadnice (70 nč. do 1 fr.) laglje dobiti, nego li za težji i veću spretnost zahtievajući posao sadnje biljka. Nu i inače su takove radnje skopčane sa velikimi potežkoćami i to upravo radi neukosti pučanstva u tih poslovih, s koje je čuvarsko i lugarsko osoblje primorano ne samo nadzirati, već takodjer i samo poučiti i upućivati radnike u radnji.

Tim bismo bili označili bar u glavnih crtah stanje kultura ove godine u obsegu II. banske imovne občine. (Petr. uje
1994)

Skrižaljka I.

Tekući broj	S r e z	Uzgojna površina		S j e t v e				S a d n j e			
		nove	po- prav- ljene	Vrst drveća	Sjeme		Troš- kovi do- bave for.	Vrst dr- veća	biljke ko- mada	Troš- kovi dobave for.	
					Hl.	Kg.					
1	Krndija	123.27	118.65	žir	555	—	1285.79	—	—	—	—
2	Žabarski bok	52.00	52.00	"	179	—	1035.65	—	—	—	—
3	Višnički bok	53.94	78.24	"	325	—	821.88	—	—	—	—
4	Dvojani	14.67	—	"	77	—	261.56	—	—	—	—
5	Čadjavski bok	19.56	—	"	85	—	642.90	—	—	—	—
6	Riboštak	35.62	—	"	142	—	1395.46	—	—	—	—
7	Šimina ograda	11.15	—	"	36	—	222	—	—	—	—
8	Piškornjač	7.80	—	"	31	—	192	—	—	—	—
9	Piškornjač	—	18.40	"	—	—	—	hrasti	18460	124	—
10	Čarski gaj	32.60	—	"	98	—	695.71	—	—	—	—
11	Grabarje	1.72	6.00	kesten	58	—	214.18	—	—	—	—
12	Klinačka strana	7.74	—	bor	—	204	66.93	—	—	—	—
13	Pješevica	2.00	—	jela	—	68	21.65	—	—	—	—
14	Marina kosa	15.50	—	bor	—	383	228.08	—	—	—	—
15	Marina kosa	20.00	—	žir	22	—	295.84	—	—	—	—
16	Vranova glava	3.81	—	omorika	—	12	36.45	—	—	—	—
17	Kriva grana	3.45	—	žir	18.4	—	102.82	—	—	—	—
18	Karlice	4.80	—	bor smreka	— —	164 28	125.11	—	—	—	—
19	Hleb	—	3.00	žir	—	6.3 5.8	47.10	—	—	—	—
20	Gradski potok	6.90	—	"	37	—	210.68	—	—	—	—
21	Javornik	9.78	—	"	52	—	297.16	—	—	—	—
Ukupno		426.31	279.92		1727	967	8193.95	—	18460	124	—

Skrizaljka II.

Izkaz troškova po hektaru za pojedine načine uzgoja.

Tekući broj		Za kulturne rad- nje služe obično orudje, kao mo- like i obični plug		Oznaka sreza (revira)		Sadnja žira u odaljenosti od 1 do 1-6 metra po 5 hektolitara na hektar		Sadnja na pruge po brazdah, nači- njenih plugom, uz 7692m. brazde po hektaru		Širina brazde		sje m e n a		koli- čina		Hlt.		forinti		Sjetva na plohe (Plattensaaf) sa priredbom tla i sjetvom		Listae		Četinjače		Veličina ploha u □m		sje m e n a		količina		Hlt.		Kilg.		for.		Sjetva žira u komade busena položene na vlažno tlo		Veli- čina ko- busena 0.20 □m		Uda- ljenost 1-5m		Vrst		koli- čina		Hlt.		forinti		1000 kom. 5 do 6 godišnjih hrastića presaditi, pravljenje jama, izkopanje i prenos na 1 kilometar udaljenosti		1 Ar. razsadnika urediti, ograditi, okopati šumsko tlo na 20 cm. dubljine, uređenje slo- gova i puteva, sadnja i pokriće žira.		Popravljanje hrastovih kultura po hektaru sa 1 hektolitrom žira po hektaru																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1	2	3	4	5	Krnjija	Žabarski bok	Višnjički bok	Dvojani	Čadjevski bok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—</

[illegible]

Sumarstvo požeške podžupanije.

Piše Vatroslav Cerman, kr. zemaljski kulturni viećnik u Kutjevu.

(Nastavak i konac).

Hrastovom se šumom u toj podžupaniji manje možemo pohvaliti, nego li bukovom. Kako se je pako barbarski nekoč ovdašnjimi dubravami postupalo, razabrati nam je lasno još i dan danas. Zametak današnjemu stanju ovdašnjih hrastika nalazimo oko g. 1840. Do najnovijega doba ne znadijahu nasi veleposjednici ni sami, kakvo blago u svojih šumah imadu. Niti je tada još bilo prometa, niti poduzetnika ovdje, a prodavanje hrastova, bilo na malo ili na veliko, bivaše neracijonalno, površno, dapače i razsipno.

Poduzetnik plaćao bi ustanovljenu svotu za 1000 izradjenih dužica, nipošto pako ne bi kupovao drvo, pak zato nije naravno vlasnik šume ni od onih u šumi preostalih odpadaka kod pravljenja dužica, kao ni od preostale granjevine i t. d. imao dobiti, već mu obično dobre tri četvrti najljepše debljevine, ostavše u šumi neizradjene, bez koristi propadoše. Imade takodjer slučajeva, da su drvodjelci posjekli i oborili koji hrast, nu videć, da im za posao nije, ostavili bi ga i tražili drugi bolji i prikladniji, a vlasnik nije zanj nikakvu odstetu tražiti mogao.

Nu napokon nadodje ipak i tu doba, da su šumski posjednici počeli uvidjati štetnost takove prodaje, pa i sami poduzetnici morali su pristati na to, da kupe šume polag procijenjene vrijednosti stojećih stabala u šumi. Tim se je podjedno polučilo i to, da je odsele bio kupac prinužđen u vlastitom interesu svako stablo što umnije ter svrsi shodnije izraditi dati, samo da mu čim manje neanovčivih odpadaka u šumi ležati ostane.

Zagajivanje branjevina prije konačne sječe u svrhe naravnog pomladjivanja sastojina od paše i žirenja ne bijaše za dugo nikome ni na kraj pameti, čega radi i nalazimo dan danas riedko gdje liepih mladih hrastika, pa i čemu to, kad je i onako po sječinah preostala dobra polovica stojećih stabala, koja bi svojim zastorom u brzo i onako svaki pomlad ugušila. S druge strane opet obrasle su tako proriđjene, do skrajnosti šume u

brzo čbunjem i korovjem, a i tlo bivalo je danomice lošije. I tako vidimo, da se od ovdašnjih hrastika, zapremajućih do 60000 jutara površine, jedva kojih 10 00 rali u potpunom sklopu nalazi.

Obzirom na tehničku uporabivost ovdašnjih hrastika možemo uzeti, da je 0.2 jedvine sposobno za dužice, gradju i raznoliki lies, 0.1 za kratki lies, 0.1 za raznu laktovinu, 0.3 za cjepaničku gradju i cjepanice, ostatak pako je gorivno drvo.

Kao normalni popriečni godišnji prirast ovdašnjih hrastika možemo uzeti 3 kb. m., za proriedjene već hrastike pako još uvijek 1.20 kb. m.

Gospodarstvene osnove ovdašnji šumovlasnici ni do sada (bar većinom) još ne imaju.

Sjekla i prodavala su se stabla svaki krat u onoj srezu, gdje se je kupcu najprikladnije svidjelo raditi, pa taj postupak zvali su „prebiranje šuma.“ Gdje koji opet mislili su, da im je konservativno gospodariti, pa su prodavali i vodili pod nazivom „čišćenja šuma“ samo pojedina prestara, bolestna i suhobrka stabla iz sastojina; kupac pako obarajuć takova stabla bezobzirno i neoprezno ozledio bi obično pri tom čitav okoliš tako oborenog orijaša, pak su uslied tih ozleda i susjedna stabla ginuti počela, a vlasnik bi ih naravno doskora išao vaditi, da „čisti“ i t. d. jer tomu tobožnjemu bezosnovnomu čišćenju u zbilji nije nikad bilo ni kraja ni konca. Neuredna preborna sječa još je i dan danas u tih krajevih najobičniji način šumarenja.

Kako se je u nas razsipno postupalo šumom, svjedoči nam još i dan danas ono mnoštvo osobito po planinskih šumah ležećih polutrulih klada i panjeva, koji su medjutim djelomice još i sada uporabivi, pa ipak ih vlasnik šume ne može koristno upotriebiti, pošto su celom površinom šume kojekuda raztrti, seljak pako, kupujuć samo pojedina stabla, naravno takove ostanke plaćati neće, i to tim manje, jer može i to na izbor i stojeće stablo uz istu cieniu dobiti.

Razsipnost našega puka s drvom je tolika, da seljak voli stojeći sirovi hrast posjeći, pa ma tik njega trupac za svaku porabu valjan ležao. — Hvalevriedno je s toga iztaknuti tuj naredbu, koju je visoka vlada upravi zemaljskog dobra u Kutjevu izdala, naime naredba, kojom zabranjuje prodavati tako dugo u kutjevačkih šumah stojeće hrastove, doklegod bude ležećih po šumah.

Koli koristna bijaše naredba ova po tamošnje šume, svjedoči nam današnje stanje šuma, i okolnost ta, da naš „ćića“, videć da ne ima druge, sad liepo i ležeće klade kupuje, i to može tim prije činiti, što hrastovina dugo vremena treba, do kle strune.

Nu ne samo da ovakove klade prieče mladi porast, već su u mnogih slučajevih bile i uzrokom velikih ovdašnjih požara; bez tih suharaka bile bi naše bjelogorice tek samo prizemnomu požaru izvrgnute, a ovako joj ovi podavaju onu silnu žar, koja je uzrokom, da znade ista biel starih debala pogoriti.

Velika je nadalje zaprieka razvoju ovdašnjeg šumarstva i ta okolnost, što nije segregacija još konačno provedena, (n. pr. na dobrim Pleternica, Jakšić, Vitovo i Brestovac), ter što se po tom ne može ni trajna šumsko-gospodarstvena osnova uglaviti.

Nu kraj svega toga ipak možemo i na temelju inih poznatih činjenica slobodno utvrditi, da bi za pokriće domaćih potreba na drvu u ovoj podžupaniji bila dostatna i polovina postojećih šuma, i to koli obzirom na obće drvarenje, kao i pašu, pa makar se i isti dosada postojeći običaj pastirstva pridržao, ali to dakako samo onda, kad bi šume te u podpunom sklopu uzgajane bile.

Osim ono malo po dolinah i ravnici se nalazećih šuma, koje uz to nisu ni u zdravstvenom ni podnebnom pogledu neobhodno nuždne, nalazimo, da su sve ostale šume na pravom šumskom tlu uzrasle, t. j. na tlu brežnatom i planinskom, koje i onako nije za druge vrsti težatbe i uporabe prikladno, pak se zato ni krčiti ne smije.

Rekosmo već, da naš puk još sveudilj ne zna štediti drva, već da ih troši u taman bez mjere a i koristi, sjetimo se samo toga, da akoprem malne svaka kuća, osobito po planinah, ima 5 do 6 drvenih zdanja, ter što za balvane, grede, tarabe, platnice, živke, pruce i t. d. silu drva treba, još je osim toga svako selo tako rekuć izprepleteno mrežom bezbrojnih plotova i ograda, na koje se naravno i opet veliko mnoštvo tehnički sposobne hrastovine troši.

Potreba takovoga ogradjivanja opet iztiče samo s neosnovano primitivnoga pastirarstva, kraj koga marva, kad nije na paši, planduje selom.

Za ogrievanje i loženje peći i gorišta troši se ponajviše sirova hrastovina, jer naš seljan voli sirovo drvo, veleć, da mu dulje gori.

Koli razsipno se pako u nas još gorivom postupa, dokazuju nam ona ogromna debla, koja seljak niti pili, niti ciepa, već onako ciela na žarište baci, da mu, dok deblo jednim krajem gori, drugi kraj kroz prozor ili vrata van viri.

Prigodom segregacije vlastelinskih šuma dobiše urbarske občine većinom same hrastike na ime pripadnosti, zato je u obće naš seljak riedko kad primoran gradju kupovati, jedino ju kupuju po vlasteoskih šumah oni obrtnici, koji ne imadu prava na te občinske šume.

Slavonski putevi poznati su, a što se još posebice naših šumskih puteva tiče, naravno da ne valjaju, a ne može da drugče i bude, jer gdje se u šumah na veliko ne radi, ne treba naravno ni šumskih puteva, i to tim manje, što to i šumar voli, dapače želi, da mu budu šume i kitajskim zidom opasane proti nepozvanim gostom, jer najviše šumskih kvarova bude baš pokraj šumskih puteva.

Više dobara ove podžupanije nezgodno je razkomadano, što naravno otegoćuje i trasiranje mreže šumskih puteva; nasuprot terrain je za gradnju šumskih puteva sgodan u toliko, što se svi potoci, doline i kose u t. z. „požežkoj dolini“ stiču. Nu poznata je takodjer činjenica, da maloposjednik neće ni sustavnu ni trajnu mrežu šumskih puteva graditi, pa zato bi se šume ove podžupanije dale samo onda i zbilja primjereno urediti, kad bi sva pomanja dobra ove podžupanije došla u ruke jednomu vlasniku, ili bar da bi im šume pod jednom centralnom upravom stajale. Velika bi nadalje dobit bila po vlastelu ove podžupanije, kad bi se Podravina sa Posavinom popriečnom željeznicom kroz požežku dolinu spojila. —

Požežka podžupanija u našoj je domovini najgušće šumom obrasli predjel, šume bo zapremaju do 55% površine, dočim ima najgušće šumom obrasla pukovnija bivše vojne Krajine, naime otočka, 47% šume.

Da šume naše u nutarnjosti svojoj tako ne izgledju, kako nam se iz daljine i vanjštinom prikazuju, možemo već iz spomenutog zaključiti, pa da n. pr. kutjevačko dobro još uvijek

liepih i u potpunom sklopu se nalazećih hrastika imade, zahvaliti je prije svega toj okolnosti, što se već kojih 20 godina po tih šumah u veliko ne sieče. Željati bi bilo, da naši poduzetnici i šumski trgovci prionu podizati tim cieniu našoj hrastovini, da se okane dosele običajnog i zbilja vele primitivnog proizvodjanja robe, a isto tako bilo bi željeti i to, da već jedared počmu i naši posjednici šume u vlastitoj režiji izvadjati, odnosno unovčivati.

Što se tiče dosti znatnih šumskih kvarova u toj podžupaniji, to se ovi više zbivaju s objesti, neznanja i indolencije pučanstva, no s nužde i potreboće. Dokazati se bo dade, da je kradja drva u svrhe pokrića domaćih kućnih potreboća na drvu tuj u obće manja od štete kvarenja i haranja šuma gulenjem, prstenovanjem, podpaljivanjem i inakim ozledjivanjem stojećih stabala iz objesti i svojevolje. Ova vrst oštećivanja šumskog drveća toli je u narodu već ukorijenjena, da bi se tomu jedino možda tim uspješno na put stati dalo, kad bi n. pr. pučki učitelji preuzeli brigu samoj djeci u tom smieru poduke davati, predočujuć joj korist šuma toli za pojedinca, koli za domovinu kao i čitavo čovječanstvo u obće. Ovako bi i naši domoljubni učitelji sjegurno mnogu doprinieli, da se divne naše šume iz objesti toliko ne haraju.

Glavna rak-rana u tom pogledu ipak ostaje šumska pašnja, koja se još sveudilj bez svakog obzira i osnove obavlja, a ne samo da pri tom pasuća marva neposredno šume kvari brstenjem mladih izdanaka, ogrizavanjem pupoljaka, gaženjem mladica i t. d. već i pastirska čeljad toli iz neznanja, koli iz objesti, pa često i s koristoljublja u veliko kvari šume.

Da se deblo osuši, ter da onda pod njim bolja paša bude, gule ili prstenuju pastiri stabla nad zemljom, pale stara šuplja debla, sječakaju i dube unj stupice za uzpinjanje, kad sječakare grane i vrhove i t. d. Takovo se pako haraćenje ne može ni najstrožijimi zabranami prepriečiti, jer ga pastir u svojoj samoci bez štropota i larme čini, tako da je vrlo teško dokazati sam učin pred sudom ili političkom oblasti, a to tim manje onda, kad sud još zahtieva i drugih dokaza osim svjedočanstva lugareva, pošto tih dokaza šumar obično ni pružati ne može.

Prema tomu vidimo, da gdje god još nije provedena segregacija pašnika i šuma, naravno i ovo bezosnovno pastirar-

stvo postoji, al uz to imade žali bože još i takovih vlastelinstva, koja, akoprem su im dobra segregirana, ipak i to uz neznatnu odštetu od 30 do 50 nvč. po komad marve, kroz čitavo ljeto po svojih šumah marvu pasti puštaju.

To je tim žalostniji pojav, što se inače u naprednijih državah takovo pastirarstvo samo još tamo trpi, gdje se nije odкуп takovih služnosti bud s kojih razloga moglo još izvesti, dobrovoljno pako i uz plaću sjegurno neće samovlastnici drugud tudju marhu u svoje šume puštati. Još je štetnije takovo pastirarstvo ondje, gdje vlastelin i onako neće trošiti na sjegurno uredjenje i zagajanje mladih nasada i branjevine.

Bezbrojni pastiri po naših šumah uzrokom su nadalje obično i opasnim i velikim šumskim požarom, koje je tim teže ugušiti, što pastiri takove vatre svojevolutno ni gasiti neće, držeć, da je na gorištih najbolja paša.

Nadajmo se međjutim, da će ipak poći za rukom toli našim političkim oblastim, koje i zbilja svaku sgodu upotrebljuju, da puk pouče i na postojeće zakone i blagohotne naredbe priuče, kao i strogim kažnjenjem i najneznatnijih prijavljenih šumskih kvarova, da se bude i kod nas kao u inih naprednijih zemljah moglo u istinu racijonalno šumariti.

O posvemašnom ukinuću pastirarstva žali bože ne možemo govoriti, bez šumske paše bo ne može puk naš za sada kraj postojećih u nas odnošaja stočarstva živiti, nu zato mogao bi se bar na ovećih dobrih već prigodom samog ustanovljivanja šumsko-gospodarske osnove uzeti i na to pastirarstvo primjereni obzir, a da ne bi ta pašnja racijonalno šumarenje i nadalje priečila.

Prije svega valjalo bi ipak bar o tom nastojati, da se (i to čim prije) preveliki broj pastira umanji, ter svaka vrst marhe jednog sela povjeri nadzoru samo jednoga zajedničkoga pastira.

Motrimo li inake odnošaje šumarstva u našoj podžupaniji. svakako nam valja nuzgredno bar i tu činjenicu iztaknuti, da novije doba mnogi naši vlastelini u svojih šumah pospješuju pretvorbe uzgoja, uvadjajuć kod kultivacije goletina kao i čistina raznovrstne četinjače, imenito pako smreku (vlastelinstvo pleterničko) i bor.

Prelazeć na razmatranje važnosti nuzgrednih užitaka iz ovdašnjih šuma, iztaknuti nam je prije svega žir, šiške i kesten.

Sjetimo li se, koli proriedjeni su tuj već stari hrastoci, dočim mladi sveudilj još ne rode žirom, to ćemo uviditi, zašto e danas po naših krajevih u obće znatno manje žira, nego li ga bijaše još prije kojih 30—40 godina.

Glavni medjutim uzrok, da se taj manjak žirovine još uvijek toliko ne opaža, sjegurno jest i ta okolnost, što su se prilikom prodaje hrastova na veliko u svrhe proizvodjanja dužica vazda samo najljepši i dobro kalavi hrastovi odabirali, pa zato preostali su nam do danas samo još lošiji, kvrgasti i ozledjeni hrastovi po šumah, čineć mjestimice vrlo riedke sastojine, kojih stabla medjutim toplini i svjetlu izvrnuta još uvijek, ako i samo djelomice, al ipak obilato žirom rode.

Što se pako rodnosti pojedinih vrsti hrašća tiče, to je poznato, da dočim lužnjaci češće od pozebe i ivanjskih magla trpe, ter prema tome popriečno jedva svake 5 godine obilatije žirom urode, to kitnjaci opet svake 3 do 4 godine obilatu žirovinu dadu, posve nerodne godine pako brojimo u tih krajevih medju vanredno riedke pojave. Bukvica, buduće vrlo osjetljiva proti mrazu, jedva da svake 6 godine urodi, jer često minu i 2 do 3 godine, a da bukve ne cvatu (resa bo pocrni i odpada).

Dobro služe nadalje za krmljenje tuj osobito po prigorju dobro uspievajuće vrsti divjaka, kao n. pr. kruške, jabuke, oskоруše i t. d., koje skoro svake godine dobro urode.

Od velike su važnosti po uspjeh žirenja u ovom okolišju i vlažne jeseni ter dostatak vode po šumskih potocih, jer poznato je, da krmad tečajem žirenja hrastovim žirom osobito mnogo vode traži, a i laglje joj je u vlažnom tlu rovatiti, kaljužiti i hladiti, na koje okolnosti naravno i prigodom izabiranja žirnih srezova kupci kao i zakupnici veliku važnost polažu.

Čini se nadalje, da krmad najvoli granikov žir, a puk veli, da je to zato, što je žir najsladji, nu valjda i zato, što je najsitniji. Unovčivanje kao i dohodoci žirovine vrlo su različni. Najobičnije je, da se žirovina u zakup daje, akoprem neke obćine puste i slobodno žirenje, nu taj postupak ne odgovara, jer tim se bogatije kuće podupiru, dočim siromašnije

i propale štetuju, ne imajuć toliko krmaka koliko prve; mjestimice postoji i taj običaj, da obćina traži po komad odstetu za žirenje, a unišli tako novac teče u obćinsku blagajnu.

Žirovina traje obićno osam tjedana, i to počam od listopada.

Prihod se žirovine mienja prije svega po rodnosti, nu i sgodnost vremena kao i ta okolnost, da li je u susjedstvu, osobito pako u Madjarskoj, žir urodio ili ne, od bitnog su upliva, pošto baš madjarski „palociji“ sa svojimi krđi najvažniji kontigent stavljaju. Popriečno se ipak može uzeti, da je godišnji prihod ovdašnjih šuma na žirovini od 60.000 do 130.000 for.

I šiske (lućac) biva danomice manje po ovdašnjih krajevih, tako da će se zbilja morati već za kratko doba i u nas početi ozbiljnije nastojati oko šuma guljača, za koju vrst uzgoja bi osobito malene obćinske šume prikladne bile, a i same obćinske blagajne mogle bi odtud liepu korist dobivati.

Glavni uzrok, zašto ne samo u nas, već i po svuda danomice sve to manje šiske rodi, biti će, prvo što samo lužnjak hrast šiskom dobro rodi, lužnjakovih šuma pako danomice manje biva, zatim što lužnjak osobito dobru stojbinu zahtieva, tlo takove vrsti pako uz inako težanje veću korist pruža, a drugo što se šiskom takodjer i lićinka, odnosno zameť babuš-kara, obićno odvaja u odaljenije sjeverne strane, gdje lužnjaka ne ima, ter tako moraju naravno i ondje izlegnuvši se babuš-kari poginuti, doćim ih kod nas nestaje.

Isto tako znamo, da je razvoj lićinka i šiske ovisno u mnogom i o samoj mieni vremena, osobito o mienjanju liepih sunćanih i kišnih dana za cvatnje hrasta, doćim za stroge zime bez sniega lićinke babuš-kara pogibaju i t. d.

U ostalom naši su hrastici, izuzam toga i onako korist-noga nam babuš-kara, malo izvrgnuti štetam zareznika, jedino su još spomena vriedni ćetnjak (*Phalaena bombix precessionaea*) i hrušt (*Melolontha vulgaris*).

Vlastelinstva naša obićno se ne bave spremanjem i su-šenjem šiske u vlastitoj režiji, jer je to posao skup, a uz to se mora na brzo obaviti, da se šiška još za vrieme u glavna skladišta u Pešti i Beću odpremiti može, a isto tako je koristna prodaja šiske o mnogih i to vele nestalnih trgovaćkih odno-šajih ovisna, pak zato se obićno i daje pobiranje šiske u zakup pojedinim pođuzetnikom, koji si onda sami daju šišku pobirati,

i to obično tako, da se dotični zakupnik pogodi s okolišnim žiteljstvom za cieniu cente pobrane šiške.

Ako li se u kojem predjelu dogodi, da vlastelinstvo jednomu, a občina drugomu kojemu poduzetniku dade pobiranje šiške u zakup, to se često i to događja, da jedan drugomu posao kvari, jer puk nosi naravno prije onomu poduzetniku pobranu šiška, koji za nju više plaća, i to bez obzira na to, u čijoj šumi je šiška skupljana. Nu u novije doba se u takovih slučajevih „čifte“ slože, nu tim opet moraju štetovati vlastnici šuma, jer se tim takodjer i dražbovna dostalna ciena samo potiskuje.

Od dalnjih nuzgrednih koristi iztaknuti nam je samo još dobivanje kestenja po ovdašnjih kestenicah. Ovi kestenici, koji obično 20 do 100 jutara površja zapremaju, nisu bili prigodom izmjerivanja po stabilnom katastru izlučeni, kako bi valjalo, već su u jednoj katastralnoj občini kano pašnik sa voćem, u drugoj opet kao šuma označeni, pak se zato još ni danas ne zna točno površje istih.

Takodjer i pobiranje kestenja običaje se davati u zakup, dostalci su obično sami domaći žitelji, koji si sami plod čuvaju, po družini pobirati dadu, da ga onda obično u Osiek na prodaju voze.

Pomladjivanje kestenika sadnjom ploda nije tuj običajno, akoprem iskustvo uči, da baš samonikli kesten najholje uspjeva; ne čini se to pako ponajviše stoga, što bi se tim morao znatni prihod, koji često 200 do 400 for. iznaša, za sadnju izdati. Izdanci takodjer dosta obilato rode, a još bi bolje ti kestenici uspjevali, kad bi se zabranila pašnja po njih, kad se i onako kesten tuj ne goji sbog drva, već jedino sbog ploda, a vriedno je, da se to drvo što bolje njeguje i širi, buduć nam baš stalan i sjeguran prihod daje. U podžupaniji ovoj imade više dosta velikih ploha, protežućih se prema obronkom i na obroncima pogorja, sa dubokim, rahlim, ilovastim i lapornastim tlom, koje su sad puste, sad opet šikarjem zarasle, kao n. p. ona zemljišta po veličkom, kaptolskom i kutjevačkom dobru, koja bi sva za nasade i uzgoj pitoma kestenja vrlo prikladna bila.

Da voće što plemenitije i veće bude, a po tom i vriednije, mogli bi se takovi mladi kestenici i italiskimi maruni kala-

miti, pak bi tako ova dosadanja strništa mogla postati vrijednima i koristonosnima.

Sitnih šuma pravilnim uredjenjem i uzgajanjem u ovoj podžupaniji ne imamo, samo da gdjekoja občina posjeduje svoj grabik, kojega granje ovršnom sječnjom troši i upotrebljava.

Nu uzprkos tomu još se sveudilj potroši godimice veliko mnoštvo čiste i kalave hrastovine za vinogradarsko prošće, kojemu bi se razsipnomu trošenju hrastovine moglo tim doskočiti, da se radje po tih niskih šumah uzgoji n. pr. bagrem u niskih obhodnjah, jer bagrem tu dobro uspieva, a uz to daje (kako znamo) liepo i dosta trajno vinogradarsko kolje.

Svršavajući time ova razmatranja, spomenuti ćemo samo još koju obćenitu o gospodarstvenom stanju ove podžupanije.

Poznato je, da je ova podžupanija veoma slabe napućenosti; na četvornu milju dolazi samo 1800 duša, a i od toga pučanstva se znade, da dobar dio polagano nu sjegurmo propada. Pustog i neobradjenog zemljišta imamo dosti, a kako i ne bi, kad nam manjka radnih sila na sve strane, a uz to i marljivosti. — Naseljenje marljivog pučanstva bila bi po nas prava blagodat. — Po šumarstvo pako napose bile bi osobito primorske naselbine važne, jer bi tim toli šumar koli i trgovac s drvi imao valjane drvare pri ruci i na izbor, a i ovi sami imali bi baš u šumi dovoljno zaslužbe, i to ono doba, kad je na polju nije t. j. zimi.

Osvjedočeni smo takodjer, da bi se vještima, savjestnim i osnovnim gospodarstvom mogla ova od naravi već blagoslovljena podžupanija opet dovinuti onog gospodarstvenog stanja, na kojem bijaše, kad no ju još Rimljani zvalahu „Vallis aurea“ t. j. zlatnom dolinom.

Skrizaljka I.

Vlastelinstva			Površina				Broj sela		Preostane		Broj komada marve (po prilici)					Opazka
i m e	broj		ukupna	šuma		Dodje na jednu kuću šume jutara	šuma za iz- varniški promet jutara	konja	go- veda	kr- maka	ovaca	koza				
	kuća	duša		□ ⁰	jutara □ ⁰											
1	Kučjevo	1.105	7.126	52.588	683	29.759	898	35	26.30	20.919	2130	3200	7500	1800	900	Mora podavati šumsku pripadnost za urbarizaciju dobara Vetrovo, Jakšić i Mitrovića.
2	Pletenica, Velika	1.153	8.053	50.660	1511	25.790	608	45	22.30	10.830	2000	3000	8000	2000	1000	
3	Černik	734	5.672	27.080	1209	15.452	1473	14	21.00	9.580	1600	2400	5000	1000	500	
4	Brestovac	623	4.883	24.323	382	10.910	520	30	17.50	5.926	1400	2000	4000	800	400	
5	Kapitol	321	2.332	14.827	1457	6.379	130	9	22.30	3.811	600	800	2000	600	200	
6	Požega	658	4.817	12.814	293	7.622	8	8	11.60	2.358	800	600	2000	400	60	
7	Vetrovo, Pako	165	1.237	9.112	175	5.072	1283	4	30.70	3.752	200	400	1200	300	200	
8	Suražman	134	1.114	7.154	1295	3.587	403	5	26.80	2.515	300	500	1000	300	100	
9	Jakšić, Savskidol	174	1.035	5.947	654	2.741	195	2	16.00	1.349	300	300	1000	200	100	
10	Slendrovac	174	1.189	5.897	1075	1.988	936	9	11.70	596	300	300	1000	300	100	
11	Blacko	95	546	2.982	1266	1.585	1130	4	16.50	825	150	200	60	60	30	
12	Granica	22	140	1.974	350	1.521	791	1	68.00	1.345	40	60	150	40	40	
13	Mitrovića	43	289	1.320	853	28	87	1	0.07	28	50	60	200	30	—	
Ukupno		5.401	38443	216885	03	112339	466167	—	63.924	9870	13820	33110	7830	3630		

Današnje stanje šumarstva u Bosni i Hercegovini.

Zajedničko ministarstvo financija predložilo je u t. z. crvenoj knjizi delegacija takodjer i točan opis odnošaja posjednutih turskih zemalja, iz koga vadimo takodjer i po nas baš vrlo zanimive podatke, odnoseće se na opis današnjeg stanja šumarstva u Bosnoj i Hercegovini.

Medju najvriednije narodno imućstvo tih zemalja spada bez dvojbe i znameniti šumski posjed, jer sve da i jesu šume bosansko-hercegovačke za prijašnje turske vladavine, osobito pako za posljednjih godina nutarnjih nemira, kao i s pomanjkanja uredjenih šumarsko-upravnih odnošaja dobrano opuštene, to mogosmo ipak već i neposredno po okupaciji rečenih zemalja radošću konstatovati, da je mal ne polovina rečenih zemalja pokrita šumami, od kojih je dobar dio sječi dorasao, tako da se može uzeti, da od ukupne okupirane površine od kojih 1000 četvornih milja oko 500 četvornih milja ili 2,865.000 hektara otpada na šumsko (ako i donekle krasovito) tlo.

Isto se je tako moglo i pitanje šumskoga vlastništva, obćenito bar, smatrati povoljnim po zemaljsku upravu, pošto bijaše već i za turskog gospodstva veći dio šuma vlastništvom države, a i po okupaciji samo je neznatan dio uprava Vakufa ili pojedini privatnik prisvojio.

Izlučenje tih privatnih odnosno vakuv-šuma i ustanovljivanje onih šumskih površina, koje i pod turskom vladavinom pojedinim obćinam za namirenje potreba na drvu služahu, započeto bi namah kako je Austrija rečene zemlje posjela, a posao taj povjeren bi posebnim povjerenstvom, nu konačno moći će se to pitanje posjeda ipak tek onda riješiti, kad budu dovršene katastralne radnje, ter kad će se prema tomu onda i šumarski kataster urediti moći, dotle pako morati će se zemaljska uprava držati ustanova obstojećeg turskog zakona, ma sve da se tim i otegoćuje rentabilitet šumske uprave. Osim šumskih služnosti najme pripada ladanjskomu žiteljstvu polag §. 5. postojećeg zakona ne samo pravo za vlastitu porabu služee gradjevno, tvorivno kao i gorivno drvo bezplatno uzimati iz državnih šuma, već je ovlašteniku podjedno dozvoljeno i manje količine drva, koje je tovarnim konjem odpremiti kadar,

i za prodaju pojedinim žiteljem svoje občine bezplatno iz državnih šuma izvažati.

Dohvat tog servituta pojmiti ćemo pak tek onda, kad se sjetimo ma i samo približne vrijednosti, što ga drvo, koje žiteljstvu po smislu postojećih turskih zakona pripada, predstavlja, a uz to ne valja zaboraviti ni na to, da se žiteljstvo uslied posvemašnjeg pomanjkanja očuvanja šuma nije trebalo držati zakonite ustanove, ter je prema tomu naviklo drvo u svakoj mjeri i u svake svrhe bezplatno iz šuma vaditi, odabirajući pri tom samo najljepša stabla, a od ovih samo one diove uporabljjuć, koji baš časovitoj potrebi odgovarahu, dočim bi se preostali dio ostavljao u šumi, da gnjije i propada. Isto se je tako neograničeno po šumah paslo, čim se je moralo opet prepriečiti svako naravno pomladjivanje šuma.

Štetne posljedice takovog haraćenja šuma očevidne su ne samo u financijalnom, no i u narodnom gospodarskom pogledu.

Prema tome jest jedan od najprećih zadataka vlade, da nastoji po mogućnosti urediti šumarstvo. Strukovnjaci bili su pozvani, pa su prema tome bili već i u prvom početku iza zaposjednuća jedan savjetnik šumarstva i jedan šumarski mjernik kao izvjestitelji vlade imenovani, svakoj okružnoj oblasti pako dodieljen je uz to još po jedan okružni šumar kano strukovni izvjestitelj, tako da su već onda bili namješteni 1 šumarski savjetnik, 1 mjernik, 6 okružnih šumara i 1 pristav.

Nadalje zahtievaše brzo upoznavanje odnošaja i bezodvlačnu eksploataciju zauzetih zemalja, a ta bi trojici strukovnjaka povjerena. Posljedica tih iztraživanja bijaše, da se je sad moglo sjegurnošću reći, da je do 50% površja zauzetih pokrajina i zbilja šumom pokrito, od kojih šuma je opet oko 104 četvornih milja ili 600 000 hektara sjeći doraslimi sastojinama obraslo. Ujedno bude i vrijednost tih šuma ustanovljena, nu pošto je ta vrijednost prije svega ob unovčivosti drva ovisna, ova pako opet od raznih faktora, koji do sada još slabo obstoje, to mogu takove kalkulacije za sada još vrlo slabu praktičnu vrijednost imati.

Povjerenstvo pronašlo je nadalje, da po ocjeni na ogled spomenute stare sastojine sadržavaju oko 138,971,000 jedrih metara drva, od kojih otpada oko 1,690.000 jedrih

metara na tvrdu gradju, 76,279,000 jedrih metara na tvrdo gorivo, 23,256.000 jedrih metara na mehku gradju, a 37,746,000 jedrih metara na mehko gorivno drvo.

Šumarskimi iztraživanji pronašlo se je nadalje, da od spomenutih šuma po prilici 1,667,500 hektara ili 58% obraslo sa listačami, a 1,207.500 hektara ili 42% sa četinjačami.

Medju vladajuće vrsti šumskog drveća spadaju: Bukva (*fagus sylvatica*), koje najviše imade, zatim hrast, koga osobito po posavini i pogorju ima, i to nalazimo u Bosni hrast kitnjak, u Hercegovini pako dub (*Quercus pubescens*). Jela, omorika, crnog i bijelog bora nalazimo osobito liepe vrsti u okolici Varoši, gdje imadu pojedina stabla 1 do 2 metra u promjeru, a do 40 m. visine, nalazimo ih pako obično u mješovitih sastojinah, napokon i orah, koji sačinjava po dolinah Bosne, Krivojice i Konjice čitave sastojine. U smjesi nalazimo osim toga još lipu, javor, brezu, grab kao i divjake.

U velikoj množini dolazi ruj (*Rhus cotinus*), koji bi vremenom mogao postati važnim po strojbarstvo. Za obćuvati taj znameniti šumski posjed od daljnega haranja, pa da se uzmognu i dohodci istoga povisiti, provedeno bi tečajem godine 1880 uredjenje šumarstva, ter sljedeće osoblje namješteno:

- a) za središnju upravu: 1 savjetnik šumarstva, 1 šumarnik, 1 miernik, 2 vježbenika i 1 konceptista.
- b) Za 5 šumskih ureda: 3 šumarnika, 4 nadšumara, 2 upravitelja i 4 dnevničara.
- c) Za upravu nižju: 17 šumarskih upravitelja, 27 nadlugara, 5 šumarskih vježbenika i 80 lugara.

Prispodobimo li broj tih ustanovljenih miesta sa šumskom površinom, koju upravljati valja, to vidimo, da se tim nastojalo bar najnuždnijoj potrebi udovoljiti, pak da će se bez dvojbe prema razpoloživim sredstvom konsolidacija uprave primjereno razvoju materijalnom u zemlji i osoblje znatno umnožati. Prihod šuma sastojao je do sada iz sljedećih grana:

- a. Iz sječivne takse, koja bise omanjimi prodajami polučila.
- b. Iz drvarske takse, koja se dobivaše za izradjeni materijal i to loco mjesta potroška.
- c. Iz štibre, koja se je morala plaćati za trošenje ruja.
- d. Iz takovih iznosa, koji je tekao u blagajne kao naknada za šumske kvarove.

e. Iz štibre, koja se morala plaćati za pašu marhe po državnih šumah.

f. Iz dražbenog prihoda mašine i šiske.

Lov do sada još ne može biti vreloom prihoda, pošto se baš sada pitanje lovljenja kao i lovišta izpituje.

Ukupni prihod spomenutih grana iznašao je g. 1880. 116.007 for., prema šumskoj površini vele neznatan.

Većemu se je dohodku medjutim samo onda moći nadati, kad jednom za rukom podje umanjiti šumske štete i dokinuti kroz godine postojeće zloporabe uporabljivanja šuma (što medjutim, kako je poznato, svagdje medju najtežje zadaće spada), odaljene šume učinite pristupnima, ter da se obrt i trgovina u obće, a tim takodjer i trgovina s drvi jednom podignu.

Nakon ovih obćenitih razmatranja o stanju šumarstva u rečenih pokrajinah spomenuti ćemo još koju i o stanju gospodarstvom, kako nam ga spomenuto izvješće opisuje! I pod postojećimi odnošaji napreduje poljska privreda, ako i polagano. Danas se obradjuje već više no dvostruka, a možda i tri puta tolika površina od one, koja bje težana za dobe zauzeća tih zemalja, Primitivno, vrieme i sile prekomjerno trošeće ratarsko orudje zamienjuje se po malo već i boljim; vrtjarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo i racijonalno pčelarstvo po malo se udomljuju, duhan se sadi u veliko, a da se š njim racijonalno postupalo bude, nastojati će se poukom i primjeri. U koliko sredstva dopuštaju, ter u koliko bude potrebnih k tomu sila, pospješavati će se to unapredjivanje toli materijalnom podporom, koli i podučavanjem. Naseljenici, koji su voljni nastaniti se po privatnih zemljištih, dobiti će razne polakšice i podpore, naseljivanje u veliko po državnih zemljištih moći će se medjutim tek onda provadjati, kad se je jednom obavila izmjera i katastriranje, ter dok se bude pitanje vlastništva gledom na pojedine čestice, koje si sada i pojedini privatnici prisvajaju, na čisto izvelo.

Nasuprot malo je vlada mogla učiniti, da se podigne obrtništvo, koje je tek u zametku.

Obzirom na kulturne odnošaje zemlje možemo još spomenuti, da se popisom g. 1879 pronašlo, da te zemlje broje ukupno 1,158,440 stanovnika, koji posjeduju 158.034 konja, 413 mula, 2720 magaraca, 762.302 komada rogata marhe, 775 bivola,

849.988 ovaca, 522.123 komada koza, 430.354 komada krmadi i 111.148 pčelinjaka.“

Kako ćemo u buduće na Krašu?

po c. kr. savjetniku šumarstva H. vitezu Guttenbergu.

U zadnjem broju ovoga lista oglasismo, da je nedavno c. kr. savjetnik šumarstva u Trstu, g. Hermann pl. Gutenberg izdao brošuru pod naslovom: „Der Karst und seine forstlichen Verhältnisse, mit besonderer Berücksichtigung des österreichischen Küstenlandes“, u kojoj nam pisac, koji već oko dvadeset godina po tih krajevih, a naročito u Dalmaciji i Istri boravi, svoje mnogogodišnjim iskustvom utvrđene nazore saobćuje. — Smatrajući da će sjegurao svakoga hrvatskoga šumara zanimati upoznati mnijenje tog odličnog poznavaoa kraških šumarskih odnošaja, saobćiti ćemo u prevodu poglavje, koje je pod naslovom: „Künftiges Verfahren“ u spomenutom djelu sadržano.

„Uspjeh dosadašnjeg ošumljivanja Krasa ne može se u toliko povoljnim nazvati, u koliko se je dosele pošumljivanje samo na omanjih površinah izvajalo. Poznato je, da od ciele istarsko-primorske kraševite površine, zapremajuće 56 četvornih milja (odbiv otočje, kojih ošumljenje je samo lokalne važnosti), do 24·8 četvornih milja ili 44% otpada na gole kraške pašnike, kojih bi se veći dio ošumiti dao.“

„Ostane li pako i za buduće ma i polovina tog površja za pašu, to bi ipak još valjalo 12·4 četvornih milja ili 71·300 ha. ošumiti, dočim se je s druge strane do sada za deset godina tek samo 1000 ha. ošumilo, po čem bi ošumljivanje postojećih 12·4 četvornih milja uz dosadanje postupanje preko 700 godina trajati moralo, bez dvojbe razdobje ogromno, osobito ako se sjetimo, da i samo ošumljivanje biva danomice usljed sve većma mah preotimajućeg splayljanja tla težje i skuplje.“

„Pošto nadalje ni obćine a ni posjeduici nisu voljni povećće površine dobrovoljno ošumiti, buduć im se tim dakako pašišta vrlo umanjuju, pa ni onda, kad bi troškove ošumljenja država sama preuzela, ter pošto šumski zakon ne dosiže za prisilni postupak, to je bezuvjetno nuždno, da se izdanjem posebnog ošumljenja kraša se dotičućeg zakona stvori podloga

zakonska, po kojoj bi se ponajpače dalo riješiti pitanje, tko li je dužan u obće ošumiti Kras?“

Dokazano je, da ošumljenje 1 hektara stoji 30 do 80 for. bez obzira na tu okolnost, da posjednik još osim toga gubi i pašu; u buduće pako postignuta šumska renta vrlo će slabo tu glaynieu ukamatiti, koja bi uz dobitnu mjeru od 4% kamate i predmnjevu 100-godišnje obhodnje za hrastike ili 80 godišnje obhodnje za borike na 1800—2500 for. narasla, a to sve i onda, ako vriednost međjutimnih i predhodnih koristi u iznosu jedne ciele trećine vriednosti ove odbijemo. Osim toga imati će nositi sadanja generacija sama trošak, a tek buduća korist, što je bezdvojbeno žrtva, koja se od siromašnih kraških obćina tim manje zahtievati smije, što se u obće žalostno stanje Krasa ponajmanje može sadanjemu žiteljstvu u grieh upisati.“

„Nasuprot pako moći je takovu, manje u interesu maloposjednika i obćina, ali tim više u interesu zemlje i same države ležeću žrtvu od posljednjih tih dvijuh i zbilja zahtievati, pak bi se prema tomu ošumljenje Krasa imalo izvesti na trošak zemlje ili države, ili pako obijuh zajedno, i to tim prije, što bi ove onda posve po volji postupati mogle, što se opet u mnogom pogledu željeti mora.“

„Nu pošto se s druge strane ne može zahtievati, da se kraške goljeti na trošak javnih zaklada ošume, ter onda time mnogo cjenije postala zemljišta opet obćinam ili posebnikom bez odštete povrate, to bi valjalo iste izvlastiti, postupak, koji bi tim probitačniji bio, jer bi se inače tolikimi troškovi podignute šume u vlasničtvu obćina i seljaka samo izvrgavale iz nova pogibelji opustošivanja.

„Francezki zakon od 28. srpnja 1860. pruža nam u tom pogledu neku analogiju, pri čem nam je ipak spomenuti, da se tamo država svom snagom latila posla, ter baš velike novce za to opredielila, a i još syeudilj doznačuje, kao što se to jasno iz izviešća, što ga g. c. kr. vladin savjetnik i professor gosp. Dr. A. barun Seckendorff objelodani, razabrati može. Za obligatorna t. j. onakova ošumljivanja, koja u interessu obćine država sama provadja, izdalo se je od god. 1861. do 1871. preko 8 milijuna franaka, a ošumilo 27.500 ha., osim toga doznačeno je 5,600.000 franaka na ime podpore za fakultativno ošumljenje i zagajanje obćinam i posebnikom.“

„Pošumiti bi osobito trebalo gorske kose, sljemena i strmine i one površine, kojih ošumljenje je kadro obzirom na položaj pograničnih kultura braniti proti žestini bure, dakle n. pr. u istarskom primorju: u Gorici brda kod Salcano, strmine nad Čijavinom medju Krombergom i Haidenschaft, brežuljke od Sagrađa do Dujina, u Trstu strmine St. Croce i Basovica, brdo Kokus i t. d.

„Isto tako valjalo bi i o tom nastojati, da pošumljenje površine biva čim razgranjenije, pošto je poznato, da samo šume stanovitih površja vidno na podnebne odnošaje uticati mogu, a s druge strane opet mogu se samo takove šume i zbilja sistematičnom gospodarenju podvrći.“

„Bio bi naravno nesmisao utvrditi, da će ošumljenjem Krasa nestati bure, pošto je kako znamo, uzrok toga pojava u izjednačivanju toplijih zračnih slojeva na površju mora s onimi hladnijih slojeva na pograničnih visočinah, koji proces naravno ne bi ni postankom šuma prestao, nu da se pošumljenjem žestina bure umanjiti, a mjestimice baš i posve oslabiti može, o tom takodjer ne ima dvojbe, pošto se s jedne strane kameno tlo, kad je obraslo drvljem, neće tako brzo i jako ugrijati moći, s druge strane pako suzdržavati će u gustom sklopu uzrasla šuma takodjer i mehanično buru.“

„I u blizini samoga grada Trsta nalazimo dokaza toj našoj tvrdnji. Kod mjesta Bazovice, gdje je često kako znamo bura osobito žestoka, puštajuć se odanle svom snagom u nizinu, posadila je občina tršćanska prije kojih dvadeset godina malen borik od kojih 12 hektara površja, koji medjutim već i sada, akoprem su mu stabalca tek samo 4 do 6 metara visoka (al zato tim gušće uzrasla) u toliko od bure štiti, da žitelji Bazovice polazeć u Trst ter iduć tom šumicom, i za najljuće bure istu u šumi samoj jedva rek bi opažaju. Pomislimo si sad, da su svi strmci oko Trsta takovimi, nu doraslimi t. j. 20 i više metara visokimi stabli obrasli, to je nedvojbeno, da bi te šume, ako i bi bora preko njih duvala, i tako u povećoj daljini i nadalje djelovala, ipak grad sam i njegovu okolicu u mnogom od bure obranile.

„Slično, nu još u većoj mjeri, svjedoče nam odnošaji postojeći u državnih šumah u Trnovi (kraj Gorice) i Idriji, u

kojih se doduše čuje silno ono ručanje bure po obližnjih goljetih, ali u šumi samoj vlada podpuna tišina.“

„U Golačkoj obćini u okružju kastavskom izsječene i po-harane su prigodom segregacije obćinam predane 1880 ha. ob-sižuće visoke šume po seljacih, tako da se sada tek samo ši-karje tamo nahadja mjesto te nekadanje šume. Pa sada se tuže žitelji sela Vodice i Jelovice, da se od toga doba bura, koja je do onda u tih krajevih riedko kada duvala, svom silom po-javljuje, čineć veliku štetu uzgojem“.

„Napokon valja u obzir uzeti i to, da šume vlagu iz zraka skupljaju i sadržavaju, ter da bi se tim doskočilo bar po nešto i velikim našim ljetnim sušam. Sve one površine pako, koje se neće ošumiti, a vlastništvo su obćine, valjalo bi medju pojedine obćine razdieliti, postupak, koji se već na mnogih pri-morskih mjestih probitačnim pokazao, ter kojim bi Kras sje-gurno već do mala znatno prijazniji izgled zadobio. Silu u pri-morju valjda za to ne bi trebali upotrebiti, jer već i samo pučanstvo želi takovu diobu, dapače ju već češće već i bez dozvole kompetentne oblasti poduzelo.“

„Nasuprot pako znade se za Dalmaciju, da se bez uticaja vlade ne dadu takove diobe obćinskih zemljišta provesti. Već od god. 1876. postoji za Dalmaciju takov zakon, koji je medju-tim do sada za to slab uspjeh imao, jer se provedba istog uči-nila ovisnom o privoli obćinskih zastupstva, a obćinski se za-stupnici pako tomu iz sebičnih razloga protive, dočim većina obćinara doduše diobu želi, ali s druge strane ne zna u tom pogledu i zbilja na zastupstvo uplivati.“

„U zastupstvu sjede obično najimućniji žitelji, koji i naj-više stoke posjeduju, pak baš zato od tih obćinskih pašnika i najveću korist crpe; kod diobe takovih zemljišta pako ne bi se moglo na tu okolnost uzeti obzir, pošto pravo zajedinskog uživanja nije privatne već političke naravi, po kojem svi ob-ćinari bez razlike jednaka prava imaju. Želimo li dakle, da spomenutim zakonom u Dalmaciji polučimo cilj, to bi valjalo razdiobu učiniti obvezatnom, ter ju u svih onih obćinah po državnih organih provesti dati, u kojih se obćinska zastupstva istim protive. Ne podje li pako, ma bilo s kojih razloga, za rukom stvoriti zakon, kojim se ošumljenje kraških goljeti pre-daje u ruke državi, to bih ja bar savjetovao, da se sva obćinska

zemljišta na Krasu podiele, pri čem bi ipak valjalo nove posjednike obvezati, da bar neke površine pošume, uzgoje takove pako valjalo bi oprostiti od poreza, da i nagradjivati im vlastnike. Visokih šuma doduše ne ćemo tim putem na Krasu dobiti, pa zato se ne bi moglo u tom slučaju ni ona blagotvorna djelatnost, koju visoke šume prouzročuju, očekivati, nu kraj svega toga postigla bi se i tim znatno bolja i veća kultura kraških zemljišta a i podignuće blagostanja narodnog znatno bi se tim poskorilo“.

„Pošto se je medjutim već i sama vlada o potrebi posebnog zakona za ošumljenje Krasa u principu izjavila, to nam se je pravom nadati, da će se doskora i zbilja velevažno to poduzeće i to u veliko započeti, ter da će se, ma nas i većina ne bude tako sretna, da doživi, kad će se Kras, bar okolice tršćanske, i opet zeleniti, ipak — ako bog da — bar naši potomci te blagodati naužiti moći!“

Koja k pitanju o uharmonosti šumarenja.

Da je šuma glavni i neobhodni faktor u kućanstvu prirode, stvar je poznata.

Da drvo, koje nam šuma daje, stoji u najbližoj svezi i tako rekuć uzporedno ide za trima neobhodno nuždima činjenicama za život, a to kruhom, vodom i soli, — poznato je siromaku kao i bogatomu.

Ratar svake godine bere plod svoga truda i sjetve, a šu mogojac plod svoga truda uživati i ne misli.

On je dužan i mora šumu gojiti, da plodom njegova truda vrati naraštaju syome ono, što su predji svojim trudom za uživanje njegovo privriedili.

U običnom životu čuje se: Gle toliko i toliko hiljada dobio je taj i taj, što je jedan komad šume prodao! Svota velika, u oči dira, te jednostavno uzevši stvar, čini se velika blagodat (što se novčane dobiti tiče) šumu gojiti. Drugačije govori strukovnjak.

Polag izkustva šuma daje najljepšu čistu dobit od jutra, gdje podnosi 100-godišnju obhodnju, što će reći, gdje se svake godine njen 100ti dio uživati odnosno pomladiti ima, gdje je zemljište dosta dobro, te da stabla do 100 godina ve-

selo i uspješno rastu, tako da stogodišnje jutro dade toliko, koliko od 50-godišnjeg dva jutra. Tim se ne misli nikako pravilo postaviti, da svakoj šumi 100-godišnja obhodnja najbolje godi, već se to veli samo za onu, gdje se takova obhodnja kao najbolja cielji odgovarajuća prilagoditi može, jer troškovi oko šumarenja sa kratkoćom obhodnje uvijek rastu, a čista dobit biva s njom zajedno kraća — manja.

Da bi mogli uz neke od 100 jutara velike šume dobiti godišnjih 100 hvati od jutra, morali bi drugi dobni razredi od 1—99 već zastupljeni biti.

Ako uzmemo, da jedno jutro naše šume kroz godinu za hvat raste, to mora biti u šumi zalihe 5000 hvati drva, inače ne može onoliko prirasti, koliko se godišnje oduzima.

Vriednost od 5000 hvati sa 5% daje rentu 250 hvati vriednote. Istina, može se primjetiti, da se od ovih nuždih 5000 hvati veliki dio nalazi u mladih sastojinah, dakle da ima nerazmjerno po hvatu manju vriednost, nego oni stogodišnji 100 hvati iz najstarijeg diela, nu ipak ako uzmemo, da drvo od ciele mladje polovice šume ne ima još nikakove vriednosti (jer se ne izplaćuje sjeći ju), to reprezentuje na drugoj starijoj polovici šume (na 49 jutara od 50 godina pa gore) uz normalni obrast 3700 hvati uz gornji procenat rente od 185 hvati novčane vriednote, dakle mnogo više od dvostrukog iznosa. Stogodišnja obhodnja istina zahtieva razmjerno najveću zalihu drva, ali opet s druge strane kraća obhodnja, ma da manju zalihu traži, manji i donos daje.

Posve je jasno, da nikakova visoka šuma uz velike terete, što jih nositi ima, ne može pružati znatnog i sigurnog čistog prihoda, a da ne bi trebovala neku zalihu na drvu, od koje vriednost — po današnjoj pijačkoj cieni izrečena — radeć sa 5%, ne bi bila u stanju donositi dva put onoliku rentu, kao cjelokupna šuma.

Ovim htjedosmo predstaviti žrtvu šumogojca.

Što svuda izježavaju šume, gdje drvo prodje ima, i što se šumsko zemljište ne samo u njive i livade pretvara, već pusti pašnjaci ostaju, najbolji je dokaz ovoga računa. Doduše ondje, gdje se drvo još ne može u novac pretvoriti, dakako

da se ovaj slučaj ne može upotrebiti, ali šta ćemo, kad tu ne ima ni kupca, koji bi za cielu šumu bar toliko dao, što od prilike ona zaliha drva vriedi. — Gdje je dakle pozitivna vriednost zemljišta? Gdje i kada ju može imati, kad drvoima uvijek i svuda veću računsku vriednost no ciela šuma? —

Zemljište je nuždna skupa blagajna, koja ždere a ne unaša kapital, stvar luksusa, koja se nastaviti i uzdržavati mora, kratko znači od svoga imanja pola moguće novčane rente žrtvovati, poradi povoljnosti, što gajenje drva sobom nosi.

Gojenje šume je plemenitije i solidnije, ali nikako koristnije od podhranjivanja ma koje vrsti marve. Troškovi oko dobro odgojenog vola nije tako teško i nesigurno povratiti, kao one od najvećeg i najboljeg diela sastojine, kada se korektno (ne kamate na kamate, već) samo kamate u račun uzme. Ovu neoborivu istinu trebala bi šumarska nauka što moguće jasnije predstaviti, a ne još skrivati ju, ko što je bio do sada običaj. Samo ovim načinom predočila bi se prava žrtva šumogojca, te bi veliki dio publike priznao gojenju šume ono, što u stvari i jeste, a to novčana žrtva pojedinaca na obću korist; nadalje bi publika uvidila blagodarnost, koju gojitelju šume duguje, zakoni bi pako šumara u njegovoj težnji bolje podupirali, a na svaki način bi se šumam obrasla zemljišta, a ne pusto šumsko zemljište, — nagradjivalo popušćanjem poreza, te bi se u jednu ruku i onaj griješni §. 4. Š. Z. u nekoliko opravdao, o kom ćemo drugom prilikom koju reći.

Istina i samo istina može uvijek od koristi biti, a istina je i bila i biti će, da je u šumi ležeća vriednost svakako drugče u stanju veće koristi novčane doprineti, no tamo u svojoj blagajni — u šumi.

M. Prokić.

Različite viesti.

Gospodi članovom hrv.-slav. šumarskog društva. Pozivom na zaključak ovogodišnje glavne skupštine umoljava ovime upravljajući odbor još jednom svu onu gospodu članove, koji društvenoj blagajni na zaostacih duguju, da izvole te dugove svakako najdulje do konca ove godine podmiriti. (Novce i sve društva se tičuće dopise, izim poslova uredništva, valja šiljati predsjedništvu hrv.-slav. šumarskog društva u Zagreb, Marovska ulica br. 28 I. kat. Op. ured.) Pošto kani upravljajući

odbor prema zaključku ovogodišnje glavne skupštine na dnevni red dojučer glavne skupštine takodjer i „pitanje preustrojstva šumskog zakona“, kao i kritiku „novog zakona o imovnih obćinah“ eventualno staviti, to molimo svu onu gospodu, koja bi u kojem od rećenih pitanja izvjestiteljstvo preuzeti htjela, da tu svoju odluku ćim prije predsjednićtvu drućtva prijaviti izvole. Za podlogu debate slućiti bi imali postojećii odnosni zakoni.

Novi ćlanovi drućtva. Slućajem zaboravismo javiti, da su hrv. šumarskomu drućtvu pristupili takodjer i gg. Vinko Benak, kot. šumar u Ćazmi i Milan Crnković, šumarski pristav u Lućnici.

Novi šumarski kolendar. Nakladom M. Perlesa u Beću izaćao je netom novi šumarski kolendar „Taschenkalender für den österreichischen Forstwirth“ für das Jahr 1882. Erster Jahrgang. — Mit einer Eisenbahnkarte, herausgegeben und redigirt von Gustav Hempel, ord. öffentlicher Professor der Forstwissenschaft etc. 1.60 fl. — Profesor Hempel odviše je dobro poznat hrvatskim šumarom već i izdanjem poznatog lista „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“, pa ga stoga drugovom našim ne trebamo spominjati, a isto tako im je i poznata revnost, kojom g. Hempel i naše hrvatske šumarske odnosaje prati, vrstnoću „Centralblatta“ pako izticati bilo bi suviše, pošto je o tom već sav izobraćeni šumarski svijet na ćistu, te će bez dvojbe i to najnovije djelo tog odličnog pobornika naše struke svaki šumar radostno prigrliti. Kolendar ne zaostaje niti oblikom a niti sadržajem za inimi djeli slične vrsti, dapaće rekli bismo, da ih u kojećem još i nadkriljuje; osobito nam je iztaknuti raznovrstne šumarsko-gospodarske skrićaljke, kao i omaćno poglavje o šumarskoj literaturi za posljednjih deset godina i t. d. Izdavatelj posvećuje osobitu pomnju šumarskim odnosajem ove monarhije, kao što je u obće taj kolendar prije svega austro-ugarskim šumarom namienjen, što mu najjasnije i obilati i vrstni sadržaj svjedoći, — pak zato ga eto i gg. drugovom našim ćim toplije preporučamo, a to tim prije, što mislimo, da nam se je pravom nadati, da će g. profesor do godine i ugarsko-hrvatskim šumarom udovolćiti uoćenjem i ovdašnjih šumarskih odnosaja.

Šumarski godišnjik 1882. Zaćastni ćlan našega drućtva, gosp. Josip Wessely, izdao je opet „Forstliches Jahrbuch, III. Jahrgang für 1882. Zweiter Theil: Special-Gemälde der Donauländer und der Weltstadt Wien“. Smier i ćilj ovog djela poznat je i našem ćitateljstvu već iz prijašnjih godićta, koćim ovogodišnje djelo samo treći svezak saćinjava. Pisac razpravlja u tom djelu prije svega vele-obćirno šumsko-gospodarske odnosaje gornje i donje Austrije, a zatim napose još i one grada Beća, koje posljednje poglavje i jest najzanimivije u ćeloj knjizi. Ciena knjige je 3.10 for. Gospodi, koja se zanimaju za šumarsko-gospodarske odnosaje naše monarkije, dobro će doći, a gosp. pisac, bude li i nadalje svoj rad u tom smieru nastavljaćo, steći će si bez dvojbe i opet nove lovorike slave gledom na šumarsku literaturu.

Šumski požari u Americi. Ćitamo u „Nar. Novinah“ o silnih požarih, koći su tećajem mjeseca rujna t. g. užasno biesnili u amerićkoj drućavi Michigan, sliedeće: Dne 3. i 4. o. m. opazilo se je najprije u predjelih Huronu i Savilaen, kako se je po danu na jedankrat smraćilo,

dočim se je obzorjem protilo crvenilo. Dne 7. t. m. smrači se opet, te je svijet morao po danu razsvjetljivati put sa svjetiljkami. Zrak bio je tako vruć i sparan i toli pun gustoga dima, da se je jedva moglo dihati. Zatim se primaknu vatra te uništi sve, što je god putem zahvatilo. Stanovništvo bilo je naravno nemoćno, da se opre užasnomu elementu, te je još samo nastojalo, kako će od požara spasiti stoku. No kamo da ju spasi? U najviše slučajeva morali su bjegunci prepustiti stoku božjoj volji, a mnogi su bježeć ugušili se putem od silnoga dima. U Savilacu nadjeno je u sriedu na večer na prostoru od jedne englezke četvorne milje 45 mrtvih. Poginulo je u svem do 600 ljudi. Na sreću počelo je dažditi, bar u nekih predjelih, no dok u čitavoj pokrajini ne uzme padati kiša, nije stanovništvo ni jedan trenutak sigurno, da se grozni ti šumski požari neće opet pojačiti. Uslied takovih požara, koji se godimice ponavljaju, već je mnogo predjela u Americi ostalo u obće bez šume, tako da se dan danas tamo na drvu već i oskudieva. Slični šumski požari sgadjaju se godimice i po ruskih stepah.

Sabiranje mravjih jaja kao šumski nuzužitak. Čitamo u Nar. Nov., da je sabiranje mravjih jaja po štajerskih šumah na toliko preuzelo mah, da je gradačko namjestništvo bilo prisiljeno ovo sabiranje, te i trgovinu s mravinjimi jaji ovisnom učiniti od posebne političke dozvole. Mravi su naime, kako je poznato, vrlo koristni zarezniči, koji tamane škodljive zarezničke, kao zelene uši, gljiste, crve, bube, gusjenice itd. jer se s njimi hrane, bojati se je dakle, kad se mravi odviš tamane, da se ne bi ostala gamad po šumah odviš širila. Upravo je stoga štajersko namjestništvo sabiranje jaja ovisnim učinilo od dozvole dotičnoga posjednika šume i o političkoj dozvoli, koja se može samo onda podijeliti, ako joj s gledišta umnoga šumarenja i mjestnih šumskih okolnosti zaprieka ne ima. Isto tako je iznajmljenje toga nuzužitka u občinskih šumah samo uz šumsko-redarstvenu dozvolu dopušteno.

Eksport dužica. Mjeseca svibnja t. g. izveženo je preko Trsta i Rieke 1,715.148 dužica za burad, i to za Francezku samu 1,685.190 kom., za Englezku i Italiju po 23.000, ostalo za Španiju i Grčku. Obzirom na izvozne luke prošlo je preko Rieke jedva 43.595 dužica, sve ostalo preko Trsta.

Uniforma kr. ugarskog šumarskog osoblja. Netom (u rujnu) izašao je propis, kakove si uniforme imaju nabaviti kr. ugarski šumari za običnu službu kao i paradnu. Biljeg čitave uniforme naravno posve je magjarski, izuzam boja sukna: kaput tamno-zelen, hlače sivo-modre, kabunica ridja, za paradu menten i košutov škrljak itd. Ne bi s gorjega bilo, kad bi se i u Hrvatskoj uvela posebna uniformacija šum. osoblja.

Kultivacija pješčara. G. Vince Borbás preporučuje u jednom članku magjarskog lista „Földmir Erdek“ 1881. za kultivaciju još nepošumljenih pjeskovitih pusta takove biljke, koje na jur ošumljenih pješčarah dobro uspijevaju ili bar takove, koje pjeskovito tlo ljube. Osobito pako iztiče „Rhus Cotinus var. arenaria Wierzb. apud Heuff, na grebenačkoj pusti u temišvarskoj županiji ga bo dosti imade; s istih razloga preporučuje nadalje još i *Rhamnus cathartica*, *Berberis vulgaris*, *Pinus nigricans*, *Sambucus*

nigra, Viburnum Lantana, iznimice takodjer i vrsti Populus tremula, P. alba i Robinia pseudoacacia.

Šumarske crtice iz Turske. Čitamo u „Centralblatt f. d. g. Forstwesen“ na str. 433., da je prema službenim izvještajem u okružju Kastamuni u azijskoj Turskoj vrlo liepih i velikih šuma, u kojih se osobito po gorskih krajevih borovi i omorike odlikuju, u nižjih stranah pako bukve, hrasti, kesteni i platane, mjestimice pako da uspieva dobro i crni orah. Za urediti i povećati državni prihod tih šuma namješteno je u najnovije doba i više šumarskih upravnika.

Lugarska škola u Gusswerku u Štajerskoj. Kako „Centralblatt f. d. g. Forstwesen“ javlja, otvoriti će se još ove jeseni u Gusswerku kraj Marijacele c. k. škola za odgoj lugarskog osoblja, imajuća svrhu odgajati lugarsko čuvarsko osoblje za gornju Austriju, Štajersku, Korušku i Kranjsku. Zavodom će upravljati poznati strukovnjak c. kr. šumarski upravitelj Ludwig Hampel. Škola biti će malo ne po vojničku uređjena, a primiti će se za prvi početak samo petnajst mladića u sam internat. Naukovanje trajati će samo godinu dana. Za siromašne frekventante biti će i državnih štipendija. Naukovanje biti će toli teoretično koli praktično.

Predavanja na kr. šumarskom učilištu u Križevcih. Predavanja na kr. šumarskom učilištu počela su dne 10. listopada t. g. Zavod broji slušatelja do 70, od kojih polazi I. zajednički tečaj 26, II. tečaj šumara 15, a III. tečaj šumara 16 slušatelja, zatim II. tečaj gospodara 9. III. tečaj gospodara pako 6 slušatelja. Lani ih u samom I. tečaju bijaše 45, što je dokazom, da frekvencija ljetos opet pada.

Naravoslovni atelier u Gospiću. U Gospiću postoji već od dulje doba naravoslovni atelier, što no ga uredi i uzdržaje gosp. šumar Eugen Dobiasch. Da je spomenuti atelier u svakom pogledu potpun, svjedoči medju ostalim takodjer već i sam katalog zalihe. Pošto gosp. Dobiasch takodjer i raznolike u takove zbirke (i šumarske) spadajuće predmete kupuje, to upozorujemo i našu gg. članove na isti atelier.

Molba. Odbor djačkoga društva „Plug“ na kr. šumarskom i gospodarskom učilištu u Križevcih upravlja ovime na sve rodoljube i prijatelje zavoda molbu, da se izvole prigodno sjetiti takodjer i rečenog društva, ter mu priskočiti u pomoć kod uređivanja društvene knjižnice književnimi darovi. Društveni odbor primiti će svaki i najmanji dar za društvenu knjižnicu najvećom zahvalnošću. Stavljajuć to ovime gg. članovom šumarskog društva do znanja, preporučujemo im podjedno spomenuto društvo mladeži naše što toplije.

Kranjsko-primorsko šumarsko društvo, komu je predsjednikom g. šumarski nadzavjetnik J. Salzer u Beču, obdržavaše svoju ovogodišnju glavnu skupštinu od 26. do 28. rujna u Kočevju. Sa skupštinom bijaše u savezu takodjer i mjestna izložba kućne drvene obrti u Kočevju.

Izpravak. U viesti „Državno dobro Kutjevo se kupuje“, uvukla nam se krupna pogriješka, nije se bo na čelo konzorcija, koje Kutjevo kupiti kani, stavio austro-ugarski poklisar grof Beust, nego austro-ugarski

konsul u Londonu, g. barun Overbeks, koji je u tu svrhu pred nekoliko dana bio također i u Zagreb došao.

Gospodi kr. županijskim nadšumarom kao i kr. kot. povjenikom procjene. Među ciljeve, koje si društvo naše stavi, spada također i izdanje šumarske statistike i opisa hrvatskih pokrajina, koji bi se cilj po našem sudu mogao najbrže tim oživotvoriti, kad bi nam gospoda kr. županijski nadšumari kao i kr. katastralni povjerenici šumske procjene počeli šiljati šumsko-gospodarske opise podčinjenih im kotara, po prilici onog obsega i sadržaja, kakvi nam gosp. šumar Cerman u svom članku „šumarstvo požezke podžupanije“ predočuje.

† **Umro.** J. M. Pleše, kot. šumar kod kneginje Thurn i Taksis u Čavlih, umro je dne 21. listopada t. g. od kapi. Pokojnik bio je štovan i ljubljen od svih, koji ga poznavahu, narodna pregnuća podupirao bi u svem i svačem, bijaše Hrvat rodom i činom, stoga gubi s njim domovina vierna sina, a hrvatski šumari vrijedna i ugledna druga. — Slava mu!

Potvrda prijetka o uplaćenih društvenih prinosih od 1. srpnja do konca listopada 1881. Sljedeća p. n. gg. članovi uplatiše: Trötzer Dragutin 7 for., Soretić Ante 2 for., Heinz Gustav 8 for., Korab Anton i Vytlačil Josip skupa 1 for. 60 nv. (za društvenu diplomu) Stein Ljudevit 3 for., Marković Ivan 6 for., Rački Vatroslav 9 for., Lippert Ivan 4 for., Pohl Edo 9 for., Benak Vinko 3 for., pl. Kraljević Ladislav 80 nč. (za diplomu), Mikešić Mijo ujedno za više članova i predbrojnika 24 for., Frkić Stjepan 5 for., Herel Adolf 4 for., Belja Just 5 for., (za 1882. na novo pristupili:) Rybička Josip 4 for., plem. Radić Ivan 5 fr., Farkaš Vatrostav 5 for., Nanicini Dragutin, Peklić Skender, Agjić Proko i Ilić Dušan 3 for. 20 nvč. (za društv. diplome), tri privremena člana za skupštine u Krapini 3 for., Boellein Dragutin 8 for., Hrobač Josip 8 for., Hellebrant Josip 10 for., (20 nvč. prenešeno za 1882.) Kraus Gustav 8 for., Fürster Petar 2 for., Herel Edo 8 for., pl. Köröskényi Šandor 3 for., Bergwald Franjo 4 for., Furlan Jakov 13 for., Bouček Otakar 5 for., pl. Houvald Vjenceslav 2 for. (za god. 1882.) U buduće oglasit će se u svakom svežiću društv. organa istim načinom svaka i najmanja društvu prispjela svota.

Svečanost u Gödöllu. Na dan 20. kolovoza t. g. priredili su šumarski činovnici iz raznih strana Magjarske velemožnomu gospodinu Adolfu pl. Bödöu, kr. ministerijalnomu savjetniku, svečanost u Gödöllu. Dana 19. kolovoza bio je u Budimpešti na večer u svratištu na Szechenyevom šetalištu sastanak, na kom bi ustanovljen program za sutrašnju svečanost.

Sutradan u 8 sati u jutro (na dan Stjepana kralja) odveze se cijelo društvo željezničkim vlakom u Gödöllö, kamo za 1¹/₄ sata stigne. Na kolodvoru u Gödölu bude društvo pozdravljeno gromovitim „eljen,“ mužari gruvahu, a tamošnji ciganski muzikaši svirahu. Nakon kratkoga odmora ponudi se tamošnji ravnatelj carske palače društvu, da će pokazati perivoj i prostorije dvorske palače. Društvo primi zahvalnošću prijaznu ponudu te bje i sve pregledano. — Sad podjoše učestnici u jednu šumicu nedaleko od carskoga perivoja, zvanu „Fasanengarten“.

Oko 11 sati, kad se je mnogobrojno društvo u toj šumici sakupilo bilo, pozdravi šumski ravnatelj dobara kneza Eszterhazy-a (imena žalibože ne znam) velemožnoga gospodina pl. Bődö-a jergrovitim, podugim govorom, koji bje popraćen burnim „eljen.“ G. kr. savjetnik zahvali se za priredjeni doček i oduševljenomu klicanju ne bje kraja. Svečaru bude prikazan takodjer elegantno vezan i ukrašen album, sadržavajući preko 500 fotografija šumskih činovnika.

Nakon toga zaputi se društvo banketu, u reštauraciji blizu kolodvora, prikom je učestvovalo preko 200 osoba. Pri objedu svirala je tamošnja ciganska glasba, — a kao obično, tako su i tuj napijale se zdravice bez broja, među kojima jedna i šumarskomu činovništvu hrvatskomu od gosp. Kabine, kr. šumarskoga nadzornika iz Szatmara, na kojoj zdravici sam se ja od strane Hrvata i srdačno zahvalio.

Na večer bio je ples, i tako je svečanost u najboljem skladu i teku prošla, te će bez dvojbe svakomu učestniku u ugodnoj uspomeni ostati.

Ettinger.

Stanje društvene blagajne

od 1. srpnja do konca listopada 1881.

	for.	nč.	for.	nč.
Ostatak koncem lipnja 1881. u gotovom novcu i kamatonosno uloženo.....	.	.	494	46
Primitak od 1. srpnja do konca listopada 1881.....	.	.	299	72
Ukupno.....	.	.	794	18
Izdatak od 1. srpnja do konca listopada 1881.....	636	91		
Ostatak....	157	97		
i to u gotovini 37 for. 27 nč. a u zagrebačkoj štedionici i zalagaonici kamatonosno uloženo 120 f. — n.				
Tražbine:				
Na redovitim prinesocih pravih članova i na prijavljenih prinesocih podupirajućih članova (za g. 1878, 1879, 1880 i 1881).....	1436	68		
Tražbine za uvrstbu oglasa u šumarskom listu.....	33	.		
Svota tražbina.....	1469	68		

Upravljajući odbor.